

Élete

Bernard Comment svájci író, fordító, forgatókönyvíró, aki 1960. április 20-án született Porrentruy-ban. Jean-François Comment festő fia Genfben tanult Jean Starobinskinél, és Párizsban Roland Barthes-nál. 1986-ban Toszkánában telepszik le, ahol négy éven át tanít a Pisai Egyetemen és sport krónikáíróként dolgozik, majd Párizsban tölt három évet kutatóként a Társadalomtudományi Főiskolán. Végleg Párizsban maradva 1990-ben publikálja első regényét.

Alain Tanner-val együtt írja meg négy film forgatókönyvét: *Limlom* (1996), *Requiem* (1998), *Jonas és Lila, viszlát holnap* (1999), *Paul elmegy* (2004). Bertrand Theubet-vel együtt rendezik meg a Svájci Televízióban a *Lábat a hangyabolyba* (1998) filmet, amelyet egyik novellája ihletett.

Antonio Tabucchi több művét lefordította franciára, többek között a *Pereira azt akarja* (1995), vagy a *Tristano meghal* (2004) címűeket.

Az 1980-as években Bernard Comment a futballisták svájci szövetségének titkára volt.

1999-ben kinevezték a Francia Kultúra fikcióért felelős igazgatójának. 2004 óta igazgatja a Seuil kiadó Fikció és Tudomány gyűjteményét, és 2005-től 2008-ig elnökölte a Könyv Országos Központjának Regényért felelős Bizottságát.

2010-ben Stanley Buchthal-lal kiadója a *Töredékeknek*, ami egy csokorba szedi Marilyn Monroe intim írásait, verseit és leveleit.

Elismerések és díjak

- 1990: Svájci Lipp Díj* *Az emlékezés árnyáért*
- 1991: Köztársaság- és Jura Kanton-díj
- 1992: Antigoné-díj
- 1995: A berni kanton kitüntetése a francia nyelvű irodalom Bizottsága által
- 2005: A Berni Kanton díja a *Mint hal víz nélkül* művéért és egész munkásságáért
- 2010 A Művészet és Irodalom Közkatonája
- 2011: Goncourt-díj a novella műfajában a *Minden elmúlikért*

(forrás: <http://fr.wikipedia>)

* Irodalmi díj, amivel 1988 óta évente jutalmaznak egy francia nyelven író svájci író

Irodalmi Hírek

2011. május 3-án a Goncourt-díj 10 zsűritagja (Edmond Charles-Roux, Jorge Semprun, Régis Debray, Françoise Mallet-Joris, Robert Sabatier, Patrick Rambaud, Bernard Pivot, Françoise Chandernagor, Tahar Ben Jelloun és Didier Decoin) egy ismert szerzőt jutalmazott, amikor a díjat egyhangúlag Bernard Comment-nak ítélte oda a *Minden elmúlik* novelláskötetért, ami nem más, mint kilenc transzcendentális meditáció. A kilenc novellát tartalmazó kötet szereplői nagyon eltérőek a világban való létezési formáik, és a másokkal való kapcsolataik nézőpontjából is. Mindegyiküket ugyanaz a metafizikus meditáció köti össze: hogyan illeszkedik egymásba az élet és a halál? A halál pillanatában mi marad az életből? Mit kell örökölni hagyni az utókornak? Egy idős hölgy vall a titkairól, egy özvegy a gazdagságról, egy fiú az apjáról, egy író a piszkozatairól, egy férfi egy szellemről, egy pár a saját életéről. Továbbá a többi novella is az aktualitásba van ágyazva: egy edző cserbenhagyja csapatát, egy

elektronikus könyvtárban olvasó ember igencsak meglepődik áramszünetkor, egyik szereplő hamis diagnózis áldozatává válik. A szereplők magányossága lehetővé teszi egzisztenciális gondolatok felvetését.

(forrás: www.actuaLitté.com)

Francis Richard kritikája

A novella nem kis igényű műfaj. Sőt nagyon sokat követelő, Mert kevés oldalon kell meggyőzőnek lenni, ami minőséget feltételez az írásmódban, és emelkedettebb elbeszélő vénát, mint a regény. Minden egyes novellának olyannak kell lennie, mint egy

ékszerdobozban lakó kis ékszer. Azt lehetne mondani, hogy a novella összesűrített regény. Nem teheti és nem is szabad csalódottá tennie az olvasót. Takarékoskodnia kell a szavakkal és az idővel. Mert a leggyorsabban kell nyomot hagynia, és bevésődnie az emlékezetbe, mintha ez csak benyomás lenne. Bernard Comment novellás kötetében több szereplőt visz színpadra, akikben az a közös vonás, hogy a létezés mulékony oldalát kezdik figyelmesen szemlélni, és azt a kevés dolgot, ami marad belőle, néhány pillanat, néha titok, amit megőrzünk magunkban, és ami eltűnik vagy nem, velünk együtt, néhány rögeszme. A novellának nagy előnye, hogy több sors megismerését teszi lehetővé egy kötetben. A szóban forgó esetben Bernard Comment novellái lehetővé teszik megmérni az időt, ami múlik, mert egyszer minden elmúlik. Csak egyféleképpen lehet azt megőrizni egy kicsit, mégpedig a múlt különleges töredékeinek feltárulásával. A szerző ennek bemutatására hatalmazza fel szereplőit művészi módon.

(forrás: www.actuaLitté.com)

Könyvújdonság: Bernard Comment – kilenc élet töredékei

Christopher Passer kritikája

Egyféle különös magányosság van Bernard Comment történeteiben. Vagy inkább elszigeteltség, félrehúzódni akarás, védekezés. Talán valami tartásféle: túlélés?

Bernard Comment a meglepetések mestere. „A halál napján nem marad csak három, vagy négy, vagy öt esemény egy életből”, írja. Ezek azok az események, amelyeket feltár. Nem feltétlenül azt, amit néha a nagy pillanatokról gondolunk, nagy vígságokat és tragédiákat, hanem inkább a mélyről feltörő emlékek által újra felszínre került apróságokat, rezzenéseket, valami olyat, amit először önmaga előtt is eltitkolna az ember, és ami feltárul, anélkül, hogy meg tudnánk akadályozni. Ennek a csiszolt és felkavaró kilenc elbeszélésnek a sikere abban van, ahogyan meglep bennünket. Bernard Comment írásmódjára jellemző, hogy felvet egy bizonytalanságot, aztán mellékútra tér, szédelegve vezeti az olvasót hamis nyomokon, amelyek a lélek kanyargásai is egyben, és a végén mindig ott van az a törekvés, hogy önmagunkkal szembesítve találjuk magunkat. Ez néha meglepő, mindig elragadó, gyakran nagyon megható. A *Minden elmúlik* megmarad az olvasó gondolataiban, mint egy belül rekedt lélegzet.

(forrás: l'Hebdo – könyvek)

Lebegés

Mi marad egy életből? Ha már egyszer kiselejteződtek dolgok, csakugyan mégis, mi marad egy életből? Egy élet kifinomult vezérdallamából? Nagyon kevés. Néhány erőteljes pillanat, három, négy, öt. Lehet, hogy húsz, a lüktetőbb létből. Élünk, napról-napra, a kis történések felnagyításában, ezt megtettem, azt nem tettem, ilyen intézkedésekbe kell kezdeni, be kell hozni a késést, sürgős problémákat megoldani, kötelezettségeket tiszteletben tartani, de ezeknek az éveknek, sőt évtizedeknek a végső számadására, ami majd megmarad, semmit vagy oly keveset gondolunk. Az idős hölgy úszik. Egy régi elégtétel ez neki, hogy tud úszni. Az osztályba járó többi gyereknél ő korábban tanult meg úszni, vagy lebegni, vagy egyszerűen félelem nélkül belépni a vízbe, anélkül, hogy arra gondolt volna, belefullad. Minden lebeg. Igazi erőfeszítés nélkül, nehézség nélkül. Minden lebeg, a teste, az emlékei.

Levegőt vesz, aztán belemártja fejét a vízbe, és két úszómozdulat, a lábát nem mozgatja, vagy csak egy picit, lebeg, lebeg. Bárki boldog lenne az ő helyében.

Igen, az ő helyében. De mi is az, boldognak lenni? Vagy inkább hol? A fejben? Az izmokban? Vagy a külvilágban, elégedettségben, gazdagságban, sikerben? A gyerekek jól vannak. Az unokák is. Ritkán látja őket együtt mind a nyolcat, éppen csak Karácsonykor, pedig gyakran eljönnek meglátogatni őt, eltöltenek egy hétvégét, szinte sorjában. Nincs semmilyen súlyos betegség, sem pszichikai zavar, csupán bágyadtság. Menyei szimpatikusak, amennyire csak szimpatikus lehet egy meny, mert azt el kell mondani, hogy ez mindig egyféle betolakodás, más szokások, más ízlések, más cselekvési módok, de ő elfogadta, még tetszett is neki néhányszor, mint egy felfrissülés, egy megújulás. Családjában senkinek nem kényszerítő szükséglete a pénzkeresés, ami azonban nem akadályozza egyik gyerekét sem abban, hogy káprázatos állásokat töltsenek be az üzleti életben, az iparban, az unokák generációja szintén ragyogó karrierre hivatott, különösen Maud és Marc lánya, a biológia csúcán, magas szintű kísérletezéseivel, nagyra becsülik a tudományos laboratóriumokban, pedig alig huszonhárom éves. Olyan szép gyermek volt az úszómedencében Maud, ott voltak a barátai, a barátai, a két fiúnak a barátai, lehet, nem mindegyik, de minden élénk, vidám volt, a kertész szép virágtömböket alkotott, a pázsit picire le volt nyírva, szórakozottan nézte őket, ahogyan sűrögték-forogtak, miközben egyre csak úszott, azon az indián nyáron, úszósapkával a fején, hogy védje dauerolt frizuráját, minden lebegett, pontosan úgy, mint ahogyan most lebeg minden.

A tölgyfáról már lehullott néhány levél, felvett egyet a vízből ma reggel, augusztus közepén, ez szokatlan. Fél, hogy megtámadják ezt is a hőscincérek, mint tavaly a fűzfát, amit nagy szomorúan ki kellett vágni, egy közel fél évszázados fát, az igazat megvallva, egyidős volt a házzal. Tizenegy nap múlva lesz pontosan kilenc éve, hogy özvegy. Soha nem gondolta volna, hogy ennyivel túléli Robert-t. Annyira szeretett volna előtte elmenni. Legalábbis ezt mondogatta gyakran, de vajon ennyire biztos benne? Nyolcvan év fölött már mindenképpen ajándék az élet. Kilenc éve neki minden ajándék. És ő lebeg. A víz majdnem túl meleg. Ebben a kánikula szezonban jobban szeretné az ember, ha néhány fokkal hidegebb lenne, hogy érezze a frissítő hatást. Valójában ő elégedett. Annyira utálja a hideg vizet. Egyszerűen utál fázni. Mindig is így volt. Azóta az eset óta a hóban, egészen fiatalon, amikor a vékony zúzmarás táblák ropogtak az élettelen, megfagyott lábak alatt, kutyák a távolban, kiáltások, csend, gyorsabb légzés, a lejtő csúszik, nem elesni, csak el nem esni, és az éjszaka, a sűrű éjszaka súlya ránehezedik a fejre, a szemre, vaktában haladni előre, közeli kapaszkodót keresni, aztán egy másikat, valószínűtlen, fokozatosan eltűnő jelzéseket. Szeme előtt olyan kézmozdulatot tesz, mintha el akarná kergetni ezeket az emlékeket, amelyek visszatérnek állandóan, oly régóta.

A medence vizét minden éjjel cserélik. Arra gondol, hogy az alját nem kellett volna-e élénkebb kékre festeni, mint amilyen régebben volt, de tudatták vele, hogy ez kissé

közönséges, hogy a szürkés-kék sikkesebb látszatot kelt. A fiúk alámerültek minden irányból, szélesre tárt lábakkal és karokkal, nem volt meg bennük Maud kecsessége, sem később a Julie bája. Senki soha nem fogalmazta ezt meg, talán nem is látta. Az emberek szívesebben ragaszkodnak a hasonlóságokhoz, mint a különbségekhez. A család, az öröklődő családi természet meggyőződése által. És aztán a báj annyira szubjektív. Nincs olyan próbakő, amellyel meg lehetne mérni. Maudnak harmonikus fejtartása, finom, nagyon szép bokája, erőteljes keresztcsontja van.

A medence csendes. Ő úszik, nem unatkozik. De nem is szórakozik. A lebegés érzése tetszik neki. Nem szeret kis lélegzetet venni, valami fojtogatja, amikor a táv feléhez ér. Huszonkét méter már jó kis távolság, a kevésbé mély rész szögletében, ami el van választva egy korláttal, valahányszor erre a korlátra vetődik a tekintete és a belépő három lépcsőre, elérzékenyül. A gyerekek annyit használták, és még később is, ifjú korukban itt mentek bele a vízbe. Maud nem nevetett soha. Mosolygott, igen. Szép mosolya volt, hosszú, göndör barnapiros haja ringott a vállán, és a hosszú lábai, amelyek, úgy tűnt, jól rejtették erőfeszítését, miközben haladt előre, mintha suhant volna, vagy mintha lebegett volna, nem a vízben, hanem mindenhol, minden pillanatban, még ma is, kedvesen, lágyan lebeg, hogy jobban titkolja bizonytalanságát, amit csak ő, az anyja tud észrevenni. Ez zavarja őket, néha, amikor tekintetük keresztezik egymást. Ilyenkor mindig habozik, aztán mégsem szól, mire lenne jó? A fiúk megerősítve éreznék magukat, ők nem szeretik Maud-ot, soha nem is szerették őt, ösztönösen, keserűségből, féltékenységből, ők is észrevették nővérük nyájasságát, problémát, vagy rejtélyt láttak benne.

Minden lebeg, az ég beborul egy kissé. Becsukja szemét úszás közben, igen, igaz, hogy a végső számadásnál, a hálál napján, nem marad csak három, vagy négy, vagy öt esemény egy életből, és ezek között az események között van az is, amit soha nem fog elmondani senkinek, és ami eltűnik vele együtt, egyetlen nyom, egyetlen tanú nélkül, csupán kétségek, melyeket nagyon gyorsan felemészt az idő múlása. Hideg volt, azon az estén, azon az éjjelen is, hó nélküli hideg, nagyvárosi hideg, ahol a szél átjárja a vájatokat, egy piszkosul hideg piszkos város piszkos éjszakája, aztán jött Maud bájától övezve, ami csak az övé, a fiúknak bizonyos nehézkesség van a mozdulataikban, nehézkesség a szellemükben is, önmagukban túlságosan bízó örökösök. Hideg volt, nagyon hideg, végérvényesen hideg, ami soha nem hagyta el őt. Örül, hogy langyos a víz a kánikulában, örül, hogy lebeg a majdnem túl meleg vízben, és úszik, egyedül, csendesen, hogy könnyűnek és szabadnak érzi a testét a meleg vízben. Ez is egyféle boldogság, mindennek ellenére.

Egy fiú

„Narancslé”. A fehér alapon piros betűs felirat valamilyen büszkeséget kölcsönöz ennek a por- és víz sűrítmény keveréknek. Ez az, ami olyan utálatos a közepes vagy alacsony kategóriájú szállodákban, az ilyen reggeli, a fényűzés látszata, ami nélkülöz minden figyelmességet a vendég iránt. Túl lágy kifli, a lekvár bögrében, két lapocska sajt műanyagban, túl zöld és túl sima alma, idény előtti szőlő, mintha fel lenne fújva, vastag héjú, ízetlen, és egy kávé, persze automata gépről van szó, ahol széles a választék listája, a kis csésze kávétól a cappuccinóig. És halvány fény, neonok. Kértem, hogy ébresszenek fel hét órakor, a telefon csengett, mondtam halló, automata üzenet hallatszott, egy kissé mindig ostoba képet vágunk az ilyen beszéd hallatán, különösen reggelenként, amikor keveset aludtunk.

A közjegyző figyelmeztetett, hogy ennek a szállónak nincs semmi varázsa, de „ön így egészen közel lesz mindenhez, a temetőhöz, a házhoz, ha egy udvarra néző szobát vesz ki, nem lesz annyira zajos, a külterület nincs ugyan messze, és ebben az évszakban nem nyitja ki az ablakot az ember”, mondta vihogva. Körülbelül egy órája esik, a felhők alacsonyan szállnak, minden sötét. A szertartás tíz órakor van. Szerettem volna egy esernyőt kapni a recepción, a hölgy meglepődött, „nem uram, az nekünk nincs”, valójában azt akarta mondani, hogy ez nem egy luxusszálló, vagy boldoguljon, ahogy tud, és nem éri meg boltot keresni, ahol árusítanak, elmentem tehát a szitáló esőben, lehetőleg a kis utcákon haladva. Amikor a temető bejáratához érkeztem, túl korán volt, túlságosan korán.

Átmentem a fason a sírok között, arra gondolva, hogy a szemben lévő kijáraton kimegyek, a külvárosi utak és a Maréchaux körutak közé szorult hosszú téglalapba, de a második vaskapu zárva volt, vissza kellett jönnöm és a körfal külső oldalán haladni a Chatillon kapuig, ahol végre találtam újságokat. Nem tudom elkezdni a napot anélkül, hogy ne olvastam volna el az újságot, a sporteredményeket, a nagy politikai eseményeket, az esti tévéműsort, mintegy biztosítékot az unalom ellen, de gyorsan rájöttem, hogy nem lenne illendő, ha az ember újsággal a zsebében jelenne meg az apja temetésén. Egy gyors pillantással átfutottam a főbb címeket, az általános hírek késésben voltak ahhoz képest, amit a rádióban hallottam a felkelés után, a sportrovat érdektelen volt, diszkrétan beledobtam a gondosan összehajtogatott újságot egy átlátszó zöld műanyagkukába, ami lebegett a szélben. Már csak tíz perc türelmes várakozás, a találkozó a bejáratnál volt, nem akartam jelen lenni a szertartáson a halottas házban, végül is egyedül lettem volna, mire jó az?

„1998-ban döntötte el, hogy ide költözik, a földszint kényelme miatt”, mondta el a közjegyző, „az édesapja csak lent élt, az emelet a holmik tárolására szolgált, ez a ház jó üzlet lesz, és azzal viccelődött a papa, ha már nem Párizs központjában lakik többé, kevesebbet jár el hazulról, a ház melletti udvaron volt egy garázs, emiatt döntött úgy, hogy megveszi, jó árat kap majd érte, a piac fellendült, a déli külváros nagyon sikkes lett, vannak híres emberek a környéken.” Azt feleltem neki, hogy most eltemetjük az apámat, a többit majd meglátjuk később, kétségkívül ez volt az első alkalom, hogy kiejtettem hangosan a számon „az apám” kifejezést. A közjegyző megértette, mégis ragaszkodott a részletekhez, „a rendelkezések világosak, minden önre száll, minden jogvita kizárva, már senkije nincs a családban, ön az utolsó és egyedüli hozzátartozó”. Arra gondoltam, hogy az anyám is az utolsó volt, annak idején, az utolsó volt gyerekkorától fogva, árvaként háromévesen, rosszul táplált, vérszegény és kedves, törekeny szépségű, rettenetesen törekeny, és az apám ezt igazán tudhatta.

A halottaskocsi elindult, egy elegáns nyitott Mercedes, a piros és fehér sorompó felemelkedett, én követtem lépésben, a sírhely nincs nagyon messze, a jobb oldalon. Amikor a közjegyző megérkezett, azonnal felismertem, természetesen egyedül voltunk a két temetkezési alkalmazottal, de azért is, mert hangjához való volt az arca, és rezzenéstelen, mormogtam magamnak. Hívhattunk volna egy papot, vagy egy régi kollégát, a sebészeknek

mindig vannak elmesélni való anekdotáik, megmentőknek tartják magukat mindnyájan, amikor játszanak az élet és halál határai között, de úgy látszik, nem járt már senkihez három vagy négy éve, teljes elszigeteltség, még nekem sem küldött már patetikus leveleket, amelyek nagyjából minden ötödik évben érkeztek, az emlékeivel, sajnálkozásaival, mennyire szerette az anyámat, és hogy ez az egész őt mennyire megviselte, túlságosan emlékeztetem őt rá, nem bírja már elviselni, minden okom megvan, hogy haragudjak rá, mégis annyira szeretett volna megtalálni, többet tudni rólam, a tanulmányaimról, a jelenlegi életemről, az utolsó levél talán 2002-re tehető, túl erősen íródott, mélyen bevesődött a papírba a Bic golyóstoll hegye, mint egy királyi rendelet, azzal ellentétben, amit talán mondhattak nekem, nem ismerte a kockázatot vagy a kockázat súlyosságát, az anyám minden áron gyereket akart, csak az anyaság adhat értelmet az életének, az egészséggel kapcsolatos foglalkozások, noha erre törekszünk, ritkán vállnak elhivatottsággá, ez főként kenyérkereset, vagy a félelmek leküzdésének egyféle módja, de az anyám, ő abszolút elhivatott volt, az a szenvedélyesség mindenben, amit az élet hozott, mindenben, amit a sors elrendelt, az apám olyan dolgokat írt, hogy egy kivételesen bölcs asszony így akarta megismerni ezt a tapasztalatot, nem kétli, hogy a világon egyetlen gyereket sem óhajtottak jobban, mint engem, ez az ömlengés engem undorított, és aztán öt évig csönd, nincs több hír, a legkisebb levél sem. Igaz, hogy Carole-lal és a gyerekekkel külföldre utaztunk 2003-ban, és nem küldtük magunk után a postát. De kétkem, hogy írt. Biztos vagyok benne, hogy felhagyott velem.

A közjegyző elkísért a temető kijáratáig, nem messze parkolt, és a búcsúzás pillanatában azt mondta nekem, „láthatta ön is, hogy a sírhely két személyre van megváltva, az édesapja nagyon tartotta magát ehhez, nem tudom, milyen szándékai lesznek, és ez nem a jó pillanat erre, bármi is legyen az, a szolgáltatás nagyon hosszú időre ki van fizetve, ismeri az édesapját, szeretett hosszú távra tervezni, nem függni senkitől”. Azt feleltem szárazon, hogy nem, nem ismerem az apámat. Az ember nem őriz meg emlékeket az első négy évből. Vagy csak halványakat. Elértem a Brune körutat, ami hétköznapon ezen a késő délelőtti órában megmagyarázhatatlanul csendes volt. Egy villamoskocsi ment el, alig hallhatóan. Aztán néhány autó, lassú járatban. Fáradt léptekkel mentem, határozott cél nélkül, az eljövő órák ürességét érezve. Egy újabb villamoskocsi közeledett felém, élénk csengőszóval. Furcsán csengetve, nem illett a modern járműhöz. Ez a hajdani kis tejes kamionokat juttatta eszembe, a nagynénémnél, Svájcban, a nagynéném nevezte így azokat, furcsa szokásból, ő is meghalt néhány éve, egy tó partján, azt hiszem boldog volt élete végén, egyedül, aperitifet kortyolgatva és tévét nézve, vagy puzzles-lal játszva, minden héten írt nekem, meglátogattam háromszor vagy négyszer évente, aztán megszülettek a gyerekek, messzire mentünk Európától, hazatérve nem léptünk újra érintkezésbe vele, egy bizonyos idő eltelte után ez túl nehéz lett volna, egy szomszédasszonytól tudtam meg a halála hírét, akinek gyakran büszkén beszélt rólam, a családomról. Felkaptam a fehér vaskannát és négyesével mentem le a lépcsőn, mihelyt felhangzott messziről az éles csengőszó, hogy le ne késsem a járatot, és szerettem a merőkanál zaját, amivel merítették a tejet a nagy bödönből, ezt a szót használták ott, a tejeskocsi hátulján volt egy acélhágcsó, ami lehetővé tette, hogy a gyerekek kicsi fejükkel felkapaszkodjanak egészen a pultig, tartottuk a kannát, aztán a zsebbe csúszattuk az esetleges visszajáró pénzt, hallgatólagos szokás szerint, jó volt ez a kis pénz édességre, néha cukorkára, leggyakrabban rágógumira.

A kis magyar temető különösen szép volt azon a napon, amikor odamentem, éppen betöltöttem a tizennyolcat, a jogosítvány a zsebemben volt, tavasz vége felé járt az idő, a nagynéném hozzáférhetővé tette számomra a bankban a pénzemet, az elegendő tartalékot ahhoz, hogy folytassam tanulmányaimat, hosszú tanulmányokat, apám utasítása szerint, a szívemben lelkesen készültem erre a kis utazásra. Mindenhol fák voltak a temetőn belül, azon túl pedig erdő volt, egy nagy erdő, lombos, karcsú fákkal a szélben, mint a lelkek szonátája. Az anyám neve alatt két dátum látható, 1953 és 1978, egy nagy négyzetben, ahol a család

többi tagja sorakozott, a szülei, 1934-ben és 1935-ben születtek, 1956-ban meghaltak, nagybácsik, nagynénik, nagyszülők apai részről. Arra gondoltam, hogy szeretném, ha egy napon engem is oda temetnének el mellé, akinek bizonyos mértékig ajándék voltam, és a többiekkel, akiket soha nem ismertem, de később, néhány éve Carole-lal felfedeztük a Tadoussac temetőt, egészen közel ahhoz, ahol lakunk, a Saint-Laurent bal partján, és azt gondoltam, hogy ott is kellemes vagy békés lenne megpihenni a kis pilléres sírkövek között piros cseréppel a tetején, mintha ennek lenne valami jelentősége. De itt, Montrouge-ban az olcsó bérházak és a periféria közötti háromszögletű területen, köszönöm nem.

A közjegyző erősködött, hogy meg kell tartanom a ház kulcsait, van belőle másik, szükség esetén. Legalább el kellene oda mennem, hogy legyen valami elképzelésem. A kulcstartón egy vasgolyó lóg, ami lehúzza a zakóm zsebét. Rendeltem egy kapris ráját, a söröző majdnem tele van, kis idős hölgyek egyedül is ülnek az asztaloknál, vagy párok, talán titokban találkozva csokolóznak a borospoharak fölött, és üzletemberek, egy régi világ ez, ami még ma is létezik. Az anyám nem tudta lenyelni a legkisebb falat húst sem, úgy rémlik. Csak ilyen emlékeim vannak. Vagyis nem, nem emlékek, inkább innen-onnan összeszedett információk. Az apámtól kapott levelek semmilyen konkrét részletet nem tartalmaztak. Küldtettem nekem, nem sokkal az esküvőm után néhány képet, az egyiken az anyám volt, hosszú fekete hajában már néhány ősz hajsza látszott, habár lehet, hogy a kép volt hibás, finom ívelésű, hosszú orr, eléggé széles száj finom ajkakkal, piros-zöld-sárga színű skótkockás ruhát viselt, a színek már kissé divatjamúltak, polaroid kép, vállalai gyengék, csontosak, a karikákban a szeme alatt összegyűlt a szomorúság, mégis energia van benne, nyilvánvaló erő, talán vidámság, valamilyen nagyon rejtett, de vidám dolog, szeretem ezt a képet, amit évről évre átteszek az új naptáramba, ez lehet az oka annak, amiért nem akarok elektronikus táblát, még iPadot sem, amit Caroltól kaptam éppen ez előtt az út előtt, feltöltötte két vagy három filmmel, amivel elűzhetem az unalmat, és a gyerekek fényképeivel a legutóbbi vakációról, el lehet mondani, hogy boldogok vagyunk, hogy békés napok várnak ránk.

Bizonyára ismernie kellett a kockázatot, aminek kiteszi magát, konzultált az apámmal, mert jó híre volt, ász volt, nagy ász, egy kissé más területen, de bizalmat sugárzott, sokat beszéltek róla, egyesek neki tulajdonítottak nem remélt megoldásokat, nos így az anyám mindent elkövetett, hogy kicsikarjon tőle egy konzultációt, így ismerkedtek meg tehát, mert az anyám másik osztályon dolgozott, sőt másik épületben, semmi vagy csak minimális esély arra, hogy összefussanak. Hónapokat kellett várnia a döntő találkozásra. Anyám gyermek utáni mérhetetlen vágyakozása bizonyára megérintette apámat, vagy hirtelen benne is hasonló vágyak ébredtek, egyike azon vágyaknak, amelyek spontán születnek és arra várnak, hogy minden akadály ellenére valósággá váljanak, anyám törekenysége, apám kora, ötvenhárom év, hamarosan esküvő, diszkrét szertartás, kevés barát, főként kollégák, a professzorok és ápolónők keveréke olyan, mint egy fénykép negatívja. Néhány hónappal ezután anyám teherbe esik. Az ajándék, a végzet. Nemigen tudom, apám hogyan boldogult három vagy négy éven át, amíg vele voltam, hol én voltam ott, hol együtt voltunk dajkákkal vagy bébiszitterekkel, akik közül néhányan talán az ágyában kötöttek ki, a nagynéném mondta mindig, hogy vonzó ember az apám, nem tagadnak meg tőle semmit, a sebésznek hatalma, anyagi és metafizikus hatalma van, gyerekfejjel nem értettem ezt a szót, nem vagyok benne biztos, hogy ma igazán értem-e, ez olyan szó, amitől egy kicsit félek.

Amikor kijöttem a sörözőből, már nem esett, de a felhők alacsonyan szálltak, nagyon alacsonyan, könnyű köd ereszkedett le. Haboztam, hogy a Jean-Moulin sugárúton menjek-e, végül is jobban szerettem a zajos és kaotikus Gével-Leclerc sugárutat, azt mondhatnánk, hogy a felszabadulás Párizs déli részéről jött, míg a partraszállás nyugaton, sőt északnyugaton történt meg, el voltam mélyedve a gondolataimban, amikor hirtelen csöndességet észleltem. Körülöttem semmi forgalom, emberek rémülten álltak a buszmegállóban, és két

mentőautó néma forgólámpája, egyik a másikkal szemben és az úton keresztben leállt két tűzoltó autóé. Először egy motor vázát láttam, ami még füstölt elszenesedve, szürke homály lengte körül, aztán a megmagasított hordágyat, amit két tűzoltó vitt az autójuk hátsó része felé, az orvosi kezelés vagy az életért való küzdelem legkisebb jele nélkül. Valószínűleg éppen most hagyták abba, és megszabadították a letakart testet aranysárga fémes borításától, és lábait ponyvaszerű anyag fedte. Minden csendes, az ápolók tekintete rémült volt, az egyikük grimaszolt, a rendőrök méricskéltek, felvették a tényeket egy autó körül, aminek az eleje ki volt tépve, és egyszerre csak brutális súlyával megérintett a halál, és hirtelen a haláltól szomorúan, leverten egyféle szánsalmat éreztem, mélységes szánsalmat ez iránt az ember iránt, akit a tűzoltókocsi hátuljába csúszttak, és aki talán annyi idős lehetett, mint én, neki is gyerekei, aztán egy hülye mozdulat, a rossz döntés, a haszontalan kockázat, egy ficam, és paf, vége volt néhány perc alatt. Félttem a járdán. Félttem menni, átkelni az utcán, félttem a zajoktól, amelyek apránként újra visszatértek, ahogyan közeledtem a külvároshoz. Szerettem volna venni valami apróságot a gyerekeknek és Carole-nak, de már kiment a fejemből, csak a balesetre gondoltam, a végzet asszonyára emberi sorsokból, a nőre, aki talán éppen most kapott egy telefonhívást, ami után hiába tervezi már élete megosztását, életének összeomlása következik. Majdnem könnyeztem, de inkább a hideg miatt, hideg szél fújt, amit hamarosan eső, sőt mi több, hó is kísér majd, ezt jelezte ma reggel a meteorológia.

Felhívtam Carole-t a mobilomon, jót tett, amikor felismertem a hangját, a gyerekek játszottak a háttérben, hallottam nevetésüket, kiáltásaikat, nem nagyon tudtam, mit mondjak. Beszéltem a temetésről, a rossz érzésemről mindezzel szemben, a házról, Carole azt mondta, „hagyd ott, mondd le az örökségről, le lehet mondani, megtudakoltam, utasítsd vissza, végül is van jogod hozzá, nem zavartatta magát az apád, nem tartozol neki semmivel, nincs szükség a lóvéjára”, meglepett, hogy ezt a szót használja, nem is az, hogy használja, hanem az, ahogyan mondta, zsémbesen, sőt erőszakosan, ő aki pedig annyira tapintatos, kedves az emberekhez, azt feleltem neki, hogy felhívom majd a nap végén, most pihenni akarok, rosszul aludtam a múlt éjjel.

A szállodába érve a meg-megálló, majd újra eleredő esőben, a közjegyző üzenete várt, fel kellett hívnom. A titkárnője azt mondta, hogy most más elfoglaltsága van, hagyni fog számára üzenetet, mert ma neki is korábban kell elmennie a fiáért. Bekapcsoltam a tévét, nem igazán érdekelt, egyik csatornáról a másikra váltogattam. Majdnem elaludtam, és amikor a telefon csengett és felvettem, éreztem a hangján, hogy a közjegyző zavarban van, hogy nem tudja hogyan mondja el nekem, ez egy titok, nekem nem kell emiatt intézkedéseket tennem, semmi legális értéke nincs, mert az iratok soha nem kerültek be az ügy anyagába, és ez természetesen nem változtat nagy dolgokon, senki sem tud róla, de végül, „úgy gondoltam, hogy meg kell osztanom önnel, mert ma reggel nagyon ridegnek találtam önt, nagyon zárkózottnak, nos tehát az édesapja apasági tesztet csináltatott, nem tudom, melyik évben, azt sem, milyen meggondolásból, ön még nagyon kicsi volt, ez akkor volt, amikor még nála lakott, és ez a teszt, hogy is mondjam, sokat változtat a dolgok állásán, úgy gondolom, hogy nem viselte el, ez lehetlenné vált, ugye mindenesetre, nem tudta elviselni, természetesen önnek semmi része nincs ebben, egyébként megtartotta önt örökösnek, az egyetlen és egyedüli örökösének, amint ezt majd látni fogja, ami önt viszonylag gazdag emberré teszi, elhiheti nekem, tehát úgy hiszem, fontos volt, hogy ezt tudja, aztán azt csinál, amit akar, ez már nem az én dolgom”. Szép halkán letettem a kagylót.

A ráját már nem érzem a hasamban. Éhes vagyok, de még korán van a vacsorához. Először alszom egy kicsit szobám homályában, hallgatva, hogy az ablaküveget veri az eső.

A kis Renáto

A bármilyen hívó szóra közömbös fekete párducok alszanak egy fatörzshöz dőlve, még a nemrégén eléjük vetett nagy húsdarabra sem reagálnak. Ugyanúgy a leopárd, egyedül a ketrecében, nem veszi figyelembe az itt elvonuló embertömeget, a vasárnap délutáni sétálókat, családokat, akik szétszóródnak, majd újra összegyűlnek a sétányok mentén, árnyat keresve, vagy engedve egy fagyaltos és üdítő kiosk csábításának. Messzebbre, egy mély árokkal elválasztva, az oroszánok kiterjedt udvara is egyféle tompa tespedtségben való elmélyülés érzését kelti, csak a nőstény megy át egyik sarokból a másikba, követi egy oroszánkölyök még idétlen lépéseit. Az állatkertben szeretem a vadak látványát, bizonyos fenyegető melankólia hordozóit, többé vagy kevésbé türelmetlenül várják a napot, amikor a rácsok lehullnak, a zárka megszűnik. A puma, akit a gúnyolódó szólongatások megzavartak az evésben, hirtelen megelevenedik, gerince megfeszül, rekedten morog, agyari kilátszanak hátrahúzott, tajtékozó pofájából, többször nyüszít, fenségesen és büszkén, aztán újból nekiesik a húsos csontnak, amit cibál a pofájával, tekerget a mancsai között, megfogja, és ellöki, végül nehezen, de nyilvánvaló örömmel szagatja szét néhány cafatra. Ezután a tigrisek lakhelye következik, kettesével, talán páronként, egyesek indiaiak, hatalmas, kerek szemekkel, mintha kávészínű golyók lennének, mások szibériaiak, rövid és sima szőrzetükkel, körbe-körbe forognak, miközben az eledelt várják, amit még nem adtak oda nekik: a szomszédból áradó illat kétségkívül gerjeszti az étvágyukat.

Hosszú percek óta sétálok a ketrecek előtt sorban, képtelen vagyok itt hagyni ezt a kitörésre kész vad erőt, hol a csodálatom kerekedik felül, hol rossz érzésem támad ezzel az ellopott szabadsággal, megfélemezett lendülettel szemben. Néhány napja az elnökünk mondta nekem, mennyire felháborítja a sebesség korlátozása az autópályákon, így nem tudja kihasználni sportautója, egy ritka kivitelezésű Ferrari kapacitásait, képzelje csak, hármasba teszem és máris megszegtem a határt, anélkül, hogy igazán a gázra taposnék, ez dühítő, az a benyomásom, hogy egy ketrecbe zárt vad vagyok, kedvem lett volna azt válaszolni neki, hogy akár százharminc, akár kétszázötven kilométerrel megy óránként, mégiscsak be van zárva, egy ragyogó és luxuscspadába, energiatakarékos, kecskebőröből készült ülések, elektronikus, exotikus fából lévő műszerfal, nem is tudom az összes hasonló agyafűrt okoskodásait felsorolni, de minden ellenére ez egy ketrec, hiábavaló illúziók siralmas ketrece. El kellett volna hívni, hogy jöjjön ide, a tigrisekkel szembe, állja a tekintetüket, próbálja meg kiismerni titokzatosságukat, értse meg, mit éreznek. Ehhez sokáig közömbösséget kell színlelni és elvonatkoztatni a többi látogatótól, a lármától, az izgalomtól, ami elfogja a gyerekeket és felnőtteket a nagymacskák közelében, és egyszer egyedül, igazán csak egyedül szemben a tigrisekkel, elkapni a tekintetüket, ami azonnal elfordul, eltűnik, a viadal túl reménytelen számukra, látva a bármiféle harc kilátását megakadályozó vastag rácsokat, vagy elfásultak már, szemükben tükröződik az unalom, lemondtak a kockázat nélküli hősiességről, vagy az érdek nélküli párviadalról. De nem beszélünk így egy gazdag és hatalmas elnökkel, aki büszke arra, hogy létezik. Főleg nem visszük el az állatkertbe, mivel megvan már neki a saját vidámparkja, költséges és kockázatos, aminek teljesítményei a saját győzelmének barométere.

Tíz percen belül már a második alkalommal hallatszík kiabálás a stadion felől, ami jelezhet egy gölt a mi javunkra, vagy egy aprósággal elhibázott reményteljes alkalmat, nehéz értelmezni a tömeg reakcióját, amit saját visszhangja elgyengít, a reagálások végül hasonlítanak egymáshoz. Tizenhat óra harminchat perc van. Valószínű csak kilenc perc maradt még, legfeljebb a bíró meghosszabbítja a meccset a leállások miatt, a játék korrekt volt és kétségkívül az is marad a végéig. Soha nem gondoltam, hogy az állatkert ilyen közel van a stadionhoz. A kis utcákon, gyalog, kevesebb, mint tíz perc. Az igazat megvallva, nem vagyok biztos abban, hogy a legrövidebb utat választottam, sem abban, hogy egyáltalán tervem volt

idejönni, megnézni ezeket az állatokat, főleg a vadakat, de az elefántokat is, az afrikai és indiai elefántokat, és a nehézkes, mégis kecses rinocéroszokat, akik szinte táncolva lépkednek párnás patáikon, hangtalanul, egymásra rakódott bőrük és kopottas szarvuk luxusnak tűnik, vagy még a vízilovat, ezt az ormótlan, sáros testet, aminek vastag, zsíros a bőre, hatalmas pofája rózsaszínű, túl vásott. A tigrisek mellett, a prérifarkasok előtt, különleges szomszédként egy fehér medve hason fekvé pihen, nem türelmetlenkedik a vacsora közeledtével. A két fekete párducot még mindig bágyadt álmoság lengi körül. Az oroszlánok mozgolódnak a távolban, néhány felhő is megjelent, amelyek elfátyolozzák a napot, szél kerekedett, amint elég gyakran előfordul ez itt, az idő hirtelen változik. A telek enyhék, de az időjárás előrejelzés soha nem biztos, minden pillanatban rosszra fordulhat, és a Tajo folyó felől érkező sűrű köd leszáll a Lenti Város kis utcáira, ritkábban a Vár körüliekre.

Oroszlánok ketrecben. Ez az elnök kedvenc kifejezése, amikor a játékosokról beszél, az interjúk idején. Egy aranyfényű, vastagon aranyozott ketrec. Közülük egyesek, a legfiatalabbak, kedvesek és tisztelettudók, őrzik még a gyermekkor törekénységét nagyra nyitott szemekben, látván, hogy éppen most teljesítik álmaikat, gyötri még őket a félelem, hogy rosszul csinálják, vagy nem fogadják be őket, de a legtöbben gyorsan elveszítik a naivság szikráját, és nincs többé más vágyuk, csak a lehető legjobban hasonlítani a főnökökre, és megszerezni a különféle kiegészítőkkal felszerelt sport autót, luxus órát, arany karkötőt, a legjobb butikokból való ruhákat, még akkor is, ha az elegáns nadrág nem mutat jól rövid, görbe, túl izmos lábukon.

Egy feltételezett család tagjai vagyunk, aminek megvannak a maga színei, története, győzelmeinek emlékszobája, egy gazdag múltú klub, dicsőséges időszakokkal, a brazil fantázia vagy az afrikai szurkolók kiáltásainak hídfoállása Európában. Az elnök gyakran mondogatta, hogy nagy megtiszteltetés számomra, és nehéz feladat, hogy átvehetek egy ilyen győzelmekkel ékesített fáklyát, az én koromban, egyáltalán nem edzőként, és főként nem ezen a szinten, hanem modern szellemet kellett vinni a klubba, új lendületet adni a csapatnak, ezért választott fiatal edzőt, aki a merész taktikák híve, az eredmények hamarosan bekövetkeznek. Ezért beleegyezett abba, hogy jelentős anyagi áldozatokat hozzon, kérésemre és óhajom szerint felvett több jó nevű külföldi játékost. A labda az én térfelelem volt. Rengeteg történet szól a labdáról, pályákról, győzelmekről, ellenfelekről. Huszonkét év karrier, néhány utazás szerte a földrészen, és mindig a visszatérés, ide, a nagy családba.

Miután kijöttem az állatkertből, elértem a Sete Rios metrómegállót, egy tér közepén, zománcos mázú burkolólappal kirakott hatalmas földalatti, amit egy kortárs festő alkotott, számos cikk írta meg az eseményt néhány hete, az átadás idején, ahol jelen voltak országos és helyi vezetők. Állatok körvonalai, sárga, zöld, kék, nagy, pasztell árnyalatú virágmotívumok, mindez nagyon varázslatos. A megálló berendezésének munkálatai még nem fejeződtek be, ki lehet találni a leendő butikok helyét, a folyosók tágasak. Már több éve nem utaztam metrón. Bonyolult lett volna megkeresni az autóm, amikor kijöttem a stadionból, mindig a klub privát parkolójába állok, és mivel az elsők között érkezem, valószínű, hogy Fernando még egy-két autóval az enyém mögé parkolt, természetesen nála vannak a kulcsok, mindig a zsebében tartja az összes kulcsosomót, amikor nem hagyja egyszerűen a műszerfalon, de biztosan magyarázkodnom kellett volna, nyugtalankodott volna, hogy jól vagyok-e, nincs-e szükségem segítségre, vagy sürgősen valakire a családból. Senki nem tud itt semmit a családomról, teljes hallgatás mindenről, ami a magánéletemet illeti. Kezdetben az újságírók kérdezték, aztán lemondtak róla, de nagyon azt sejttem, hogy nem lennének elégedetlenek, ha azt látnák, hogy engem egy olyan valakivel helyettesítenének, aki jobban be tud illeszkedni, aki tartalék nélkül játssza a játékot. Mindig támogattak, de idegesítem őket, talán ez az oka a minimális tiszteletnek a részükről, az olvasóik, a nézők részéről, akik szinte ellepik a lépcsőket, mindig készen állva arra, hogy az edzőt okolják a legkisebb csalódásért, a legkisebb alulteljesítésért, jutalomjátékot akarnak, eredményt és stílust, az elnök fetiszáló

szavaival élve, bár az eredmény neki sokkal érzékenyebb pontja, ő tud számításokat végezni, viszont a közönség őszinte a nagylelkűség lendületében, támadásra ösztönöz, állandóan harcolni kell oktalan ambíciói ellen, de akkor úgy gondoltam, jogos lenne, csak egyszer, ezeknek az embereknek a kedvére tenni, sőt, még tetőzni is a vágyaikat. Semmi nem indokolta ezt a cserét, sem sérülés, sem taktikai szükségszerűség, már egy nullra vezettünk, a meccs jóformán a kezünkben volt, amikor már meggondolatlanul nem kockáztatunk, kivéve, hogy a kis Renáto, akit a lelátó közönsége nagyon szeret, a Benfica fiatal játékosa, elegáns a futása, jó góllövő, kiváló éljátékos, érzi az ellenfél kapuját, lesben áll a labdáért, röptében szedi le, váratlanul középre adja be, vagy visszavág. Még nincs tizennyolc éves, ki lehet olvasni a szemeiből a félelmet, a mosolyából is, a taktikázás neki érthetetlen erőfeszítés, csökkentti a csapat védekező alapját, de meg akartam örvendeztetni a lelátó hűség közönségét, Renátoval a látvány garantált volt a negyvenkettedik percben, már bemelegített, nagyon finom izomzattal van megáldva, és meleg van, nincs ütődésveszély, türelmetlenül ugránczolt a partvonal mentén, nem túl közel a rácsokhoz és a közönséghez, akiről tudja, hogy nagyra értékeli, de mégis félénken hihetetlen pillantásokat vetett rám minden pillanatban. Amikor jeleztem a cserét, kiállítottam egy hátvédet, hogy őt beállíthassam, őt, a középcsatárt, a *gepárdot*, volt egy kis nem tetszést jelző moraj a stadionban, nem túl erős, mert az emberek, ha meg is lepődtek, tisztelték a szakembereket, és ez visszatartotta a véleménynyilvánításukat.

Távoli kiáltozás jelzi a meccs végét. Felgyorsítom lépteimet. Még mindig sokan vannak a metrón, négy megálló múlva leszállok a Rossio-nál. A pályaudvaron munkálatok folynak, nagy nemzetközi járatok már régóta nem indulnak innen, de a csarnok megőrizte a fontos járatok atmoszféráját, egy főváros vasútállomásához hasonló szolgáltatásokkal. Keresek egy mosdót, hogy levágjam a bajuszomat egy borotvával, amit egy dohányboltba betértemkor vettem, nem attól féltem, hogy felismernek, hanem hirtelen vágy fogott el, hogy megváltoztassam az arcomat, hogy valamilyen észrevehető változást vigyek a létezésembe, nevetséges döntés volt ez, lemondani a bajuszomról. Egyetemista koromban folyton igyekeztem valamilyen változást vinni az izlésembe, szokásaimba. Lehet, hogy ez hiányzott az utóbbi években. Hagytam magam lépre csalni a bajnokságok változatlan megszokásában, amelyek ismétlődtek, bajnokságok, amelyek hol gyorsabban, hol lassabban értek véget, szezonális programok, meccsek előkészítése, aztán az izmok frissítése, aztán kommentárok és elemzések, a kvótában történt javítgatások, az ellenfelek megfigyelése, jövedelmek, előrejelzések, mindez egy olyan kerék, amelyben a személyes ízlés keveset számít, és minden szezonban újrakezdjük a számlálást, abban a reményben, hogy jobban csináljuk, vagy legalább olyan jól, ha már teljesítettük a maximumot, de mindez mire jó? Egy győzelem sem hiányzik a Benfica díszterméből már régóta. Csak ismételni lehet ezt a hősiességet, számítani a számok hatására. Sőt még ha hiányozna is egy a trófeák sorából, az sem adna feltétlenül értelmet annak a rengeteg erőfeszítésnek, hogy azt az egyet megszerezzük. De azért jó dolog, amikor még hiányzik a gyűjtemény egy eleme.

A mosdó halvány narancssárgás tengerzöld fénye rosszul világítja meg az arcomat. Először levágom a szőrt zsebkezem kis ollójával, amit Svájcban vettem, Genfben, amikor várakoztunk egy mérkőzésre az Európa-bajnokságon, egy hatalmas, nemzetközi szállodában voltunk elszállásolva, egy kissé a város szélén, mint leggyakrabban az utazásainkon. Aztán a bőröm kisebesedik a borotvától, a szőr túl erős egy ilyen hosszantartó növesztés után, holnapig várnom kellett volna, és elmenni a Fiueira tér mögötti fodrászhoz, egy madeirai férfihoz, akinek több éve ott van az üzlete, a Benfica nagy rajongója, de nem volt kedvem holnapig várni, olyan erősen tört rám az elhatározás a metrón, amikor megláttam magam az üveg visszfényében az utolsó vonalrészben a Liberdade sugárút alatt. Egyébként a sebek nem mélyek, alig hagynak nyomot, az utcán látszani sem fognak. A stadionban a padon ülve az lett a mániám, hogy pödörgetem a bajszom jobb végét, azért, hogy megnyugtassam az idegeimet,

vagy őrizzem meg a türelmemet, vagy, hogy kivonjam magam az izgató környezetből, a jó megoldásokon gondolkodva, utasításokat kiabálva a partvonalról, bár nem igen szeretek így ordítani. Hirtelen visszatért ez a mozdulat a mozgólépcsőn, ami a Praça dos Restauradores felé vezet, tekintetem találkozott egy idős hölgyével, aki kicsit hasonlított az anyámra, soha nem szerettem ismerőssel véletlenül találkozni az utcán, nem szerettem a spontán nyájasságot és képmutatást, amit ez szül, de ott, hirtelen nagy kedvem lett volna találkozni vele, az anyámmal. Nem feltétlenül beszélni vele, soha nem beszélt sokat, egyszerűen csak megmutattam volna neki a bajusz nélküli arcomat, és jeleztem volna neki, hogy elérkezett az idő, kiszálltam a ringből, mert így fogják holnap kommentálni az eseményt az újságokban, vagy a rádióban, kisiklottam, elvitettem az irányt. Néhány utolsó utasítás a kis Renátonak, aki készen áll a pályára lépni, ez a harmadik hivatalos meccse, az előző kettő kis csapatok ellen volt, az eredmény szinte már megvan, próbáltam elképzelni, mi történik az újságírók fejében a csere hallatára, vagy az elnökében, az eredményt és a módot, milyen jó vicc, az elnök valószínűleg pánikba esett, a mai győzelemmel megközelítenénk a bajnoki címet, viszont a nullás gólarány mindent megkérdőjelezhet, nem beszélve egy rossz lépésről, elképzelhetetlen katasztrófáról, a Coimbra-ban töltött időből arra a barátnőre is gondoltam, aki nem tudta megérteni a futball iránti szenvedélyemet, úgy gondolván, hogy ez összeférhetetlen a zenéhez, főként a klasszikus zenéhez fűződő rajongásommal, unatkozott vasárnaponként, és egy szép napon végül már nem is szólt hozzám, és megtorlásként, amikor összefutottunk néhány évvel később az Escola Politecnica utcán, a Természettudományi kar kijáratánál, először nem köszönt, állva a tekintetemet összeszorított ajkakkal, aztán visszafordultunk ugyanabban a pillanatban, már tíz méter távolságból, egymásra mosolyogtunk, ő lehajtotta a fejét, aztán mindketten mentünk tovább a saját utunkon, anélkül, hogy viszontláttuk volna egymást, ismét a padon ülök, az éppen most lejövő játékos hátát veregetem, azt tanácsolom neki, hogy vegyen fel melegítőt, aminek semmi értelme nincs, olyan meleg van a túlsúfolt stadionban, Schubert egy zongorára és csellóra írt szonátájának dallamai jutnak eszembe, a kezdeti allegro moderato, nagy hiba volt, hogy nem tartottunk otthon zongorát azzal az ürüggyel, hogy úgy sincs időm gyakorolni, elhelyezhettem volna a zongorát a tengerrel szemben abban a lakásban, amit a klub a rendelkezésemre bocsátott, és játszhattam volna a múlt darabjait. Amikor egy dallam jár a fejemben, az napokig, több napig is eltarthat. Anélkül, hogy tudatosulna bennem, dúdolni kezdem Schubert darabját, végigmenve a dos Douradores utcán, úgy tűnik, a cselló a zongorától kap segítséget, hogy megtalálja törékeny motívumát, aztán a két hangszer találkozik, szétválík, Renáto az első labdájával megbénította az egész védelmet ügyesen cselezve testével, aztán egy hatalmasat rúgott a labdába, ami súrolta az ellenfél jobboldali kapufáját, ünnepelni kezdték, a stadion őrjöngött. Tekintetemet végigjártam a tribünön, a stadion egész belsején, egy pillanatra megállt a nagy, elektronikus jelzőtáblán, ami a játék negyvenötödik percét mutatta, még akkor arra gondoltam, milyen szép lenne, ha a kis Renáto tudna egy gólt löni, és felkerülne ide a neve, az első nagy meccsén, a Luz stadionban, majd lassan felálltam, mintha mennék megigazítani a pályán lévő szerkezetet, vagy néhány tanácsot kiáltani, senki nem figyelt rám. Átmentem a tribün alatti üres folyosókon, elhaladtam a ruhatár előtt, aztán a nagy csarnok előtt, szintén üres volt, a bejárati ajtók nyitva voltak, a biztonsági szolgálat két embere egymással beszélgetett, ők sem figyeltek fel rám. A néhány másodperces csönd meglepett, csak néhány gép motorjának zúgását lehetett hallani, az élelmiszerárusok készítették már a grilleket, hot-dogokat a meccs végére, aztán a bíró biztosan rosszul értékelt valamit, mert füttyzúgás és szitkozódás hallatszott, a tömeg még párszor felzúgott, egy elrontott passz, vagy egy jól sikerült akció miatt, aztán többé semmi, csak Schubert szonátája a fejemben, vaktában haladva a kis utcákon, amerre soha nem jártam egészen mostanáig, a vasárnapi bágyadtság csöndjében furcsa volt hallani Schubertnek ezt a darabját, milyen régóta nem hallgattam már, Coimbra óta, azt hiszem, más darabok követték,

egyre ritkábban az évek folyamán, az utolsó zongorát Párizsban béreltem, magányos volt cselló nélkül.

A Tajo szürkén kanyarodik a Cacilhas felől, de megtartja sárgás szélességét a rakpartok mentén, az ég jelenleg egyformán borult, majdnem hűvös van, gondolhattam volna arra, hogy bemenjek az irodába a zakómért, hacsak nem hagytam az öltöző bejáratánál, mint néha előfordul. Szerdán tömeg lesz, mint nagy estéken szokott az éjszakai mérkőzésen. De az Európa-bajnokság valóban érdekli még itt a közönséget? A Benfica ragyogó eredményeket ért el. Mégis, ami számít, azok a hagyományos ellenfelek elleni győzelem, a Porto, a Sporting ellen. Főleg a Sporting. Narancssárga és krémszínű hajók indulnak felváltva, hogy átszeljék a Tajo-t.

Két fiatal, dús hajú turista, a férfi északi, szőke, ült le két lépcsővel alattam, a lány levetette sportcipőjét, és belemártja óvatosan a lábát a hideg vízbe, hosszú, finoman ívelt lába van, körmei kagylóformájúak. Hirtelen kedvem támad, hogy futni lássam, megcsodáljam bokáit mozgás közben, lépésének könnyedségét, adni neki egy labdát, nem olyan bőrlabdát, amit edzéseken használunk, ami nagyon nehéz, hanem egy egyszerű gumilabdát, elnézném, amint szokatlanul cselezve ugrándozik előre nem látható röppályák szerint, vastag pázsitokon, vagy finom homokú partokon, újabb fiatal lányok érkeznek, öt, tíz, húsz fiatal lány, akik szórakoznak a labdával, nem feltétlenül azért, hogy versengjenek érte, hanem egyszerűen csak azért, hogy örömmel lássák, amint mozog, gurul, száll a levegőben, nem lenne közönség, sem klub, sem elnök, edző sem, semmi, csak húsz, röpdülő labdával szórakozó fiatal lány, és egy negyvenöt éves férfi, aki nézné őket, nem túl messziről, egy folyó szélének lépcsőjén ülve, vagy egy padon, egy széken inkább, egy régi, zöldszínű, kerek formájú, karcsú kovácsoltvas széken. Ez lenne az ő születésnap ajándéka, de a lányok ezt nem tudnák, senki sem tudná, mindig, minden nyilvánosságtól védte a magánéletét, talán azért, mert az már régóta érdektelen, megfosztva minden lényegestől. A fiú, egy könyvvel a kezében, akadozva kimond néhány portugál szót, olyan szellemesen és jó kedéllyel elferdítve, hogy barátnője tiszta szívből nevet, a fiú újrakezdi, néhány magyarázattal próbálkozik, akcentusa jó és dallamos, lehet, hogy a lány itt él, egyetemista, vagy egy nagy nemzetközi vállalatnál dolgozik, a fiú eljött meglátogatni, néhány nap vakációra, egy barát, vagy szerelme, vagy a testvére, hasonlítanak egy kicsit, a lány újból nevet, a fiú hamarosan felhagy lingvisztikai erőfeszítéseivel, egy unott mozdulattal jelezve. Elmennek.

Követem őket a tekintetemmel, átmennek a téren, a Chiado irányába, a fiatal férfi átöleli társa vállát, hosszú hajuk, mindkettőjüké lobog az atlanti szélben, ami most erőteljesen fúj. Az is lehet, hogy esőbe megy át az idő. Néhány perc múlva újból útnak indulok és egy kissé véletlenül, határozott cél nélkül, a kihalt Alfândega utcán találok magam. Hamarosan a Santa Apollonia állomáson vagyok, ahonnan a nemzetközi vonatok indulnak ezentúl. A csarnok viszonylag élénk, emberek várakoznak, vagy mennek a peron felé, bőröndökkel, csomagokkal megrakottan, mások tétováznak. Semmi kedvem belebotlani egy utasba, pedig nagy szomjúság gyötör, majdnem egy órája. Az automatánál előveszek egy eurós fémpénzt egy nagy üvegért, ami csak ötven centbe kerül, a hölgy, aki szinte ugyanakkor érkezett, mint én, azt állítja, hogy a gép nem ad vissza pénzt, amit én ugyan kétlek, de amikor azt mondom neki, hogy ennek nincs semmi jelentősége, idegeskedni kezd és egyre csak azt hajtja, hogy a pontos összeget dobjam be, így kiveszem az összes aprót a zsebemből és találok egy ötven centeset, a vonat megindul az ötödik vágányon, egy hosszú szerelvény, hálókocsikkal a végén, egy szép kékes éjszakán, elolvasom a kifüggesztett jelzőtáblán, hogy ez a Párizsba menő vonat.

A peron felé mentemben az jár a fejemben, hogy leülök egy fapadra, hogy pihenjek egy kicsit, elengedek egy vasutast, aki egy bekapcsolt kis rádiót tart a kezében. A meccs már régen befejeződött, valószínűleg egyenesben hallgatta a közvetítést a kollégáival, vagy egyedül egy sarokban. Kérdezem tőle a Benfica eredményét. Győztek, kettő nullra.

- Akkor most örül! mondom neki mosolyogva.
- Én? Egyáltalán nem. Én Sporting drukker vagyok. És ők veszettek. Az előny elmélyül.

Igen, az előny elmélyül.

Az apám is elment. Különös, mindig „apának” hívtam, és a testvérem szintén, ő volt „az apa”, az apa, aki elment egy napon, ami ugyanolyan volt, mint a többi. Az irodában felejtettem egy dossziét, mondta, miközben újra felvette a zakóját, és kiment, csak úgy, de soha nem jött vissza, semmit nem vitt el magával. Kilenc éves voltam, a bátyám tizenegy. Akkor, vagy egy hónappal később az anyám vett egy zongorát, egy kis fehér és vaskos zongorát. Schubert dallama jár a fejemben. Soha nem menekülhet el az ember igazán, ezt mondta egy este az anyám. Nem tudom, miért hívtam most „anyámnak”, amikor mindig is „mamának” szólítottam. Különös volt ez a mondat, ami úgy tűnt, jót tett neki, hogy kimondta. Egy mosollyal nyugtázta, és elhallgatott.

Kezdődik az éjszaka.

Menekülés

Az oszlopos korlátra könyökölve, még nem döntötte el, hogy felbontson egy másik üveg bort vagy sem, a lassan mozgó, vattaszerű, sűrű ködöt szemléli, ami leér egészen a horizont vonaláig. Balra, kijutva a köddel körülvett sűrű kis erdőből, egy élénkpiros árnyék halad keresztül a közeli búzamezőkön, eltűnik, újra feltűnik, és a mozgó folt már a kis, elnyúló liget magasságában látható, az országhatár felé vezető út szélén. Még egy búzamező, ezt már learatták, aztán egy legelő. A piros árnyék kirajzolódik. Ez egy fekete hajú férfi. Úgy tűnik, határozott cél irányítja biztos lépteit. Szalmakalapot tart az egyik kezében, ami furcsa ezen a ködös estén, és egy nagy, kopottas bőrtáskát a másikban, egyre nyilvánvalóbb, hogy a nyári lak felé halad, mialatt a nő arra gondol, hogy megeteti a medencében lévő aranyhalat, és azon tűnődik, hogy kell-e még a vizükhöz tölteni, a vihar nem igazán tört ki, épp csak néhány csepp, aztán átcsúszott a hegygerincen, mint mindig az utóbbi napokban, a villámok valószínűleg a kanyargó folyó keskeny völgye felé húzódtak. A férfi már a sövény melletti kapaszkodón mászik fölfelé, nem törődve a fekete-fehér tehennel, akik békésen legelésznek a magas fűben.

*

- Régen volt, hm?
- Tizennyolc éve.
- Igen, már... A gyerekeid?
- Az apjuknál vannak.
- Akkor egyedül vagy?
- Nem, van egy barátom, időnként itt van. Holnap este, vagy holnap után hajnalban megy el megint.
- Ismerem?
- Nem hiszem. A bátyját talán, de őt nem. Mi ez a nagy csomag?
- Lemezek.
- Lemezek?
- A régi dolgaim, amikért visszajöttem. Oda a határ utáni első faluba. A menekülésem idején volt. Egy sebtében teletömött bőrönd és lemezek. Azok, amelyek a kezem ügyébe kerültek.
- Ezekért az ócskaságokért jöttél vissza ide?
- Miért ne?

*

Még mindig érződik a vihar előtti párásság. Az égzengés dőreje közeledik, aztán távolodik, a nő mindig félt a viharoktól, különösen ebben a távoli, elszigetelt házban. Gyerekkorában, amint meghallotta az első dőrejeket, azonnal az apjához vagy az anyjához simult, akik félig nyitva hagyták szobájuk ajtaját abban az esetben is, amikor az ég nem lángolt a szürkületben, ami a szép idő jele volt szerintük, ő becsúszott a takarók alá, a két, félig már alvó test közé, remegve még mindig, és amikor a vihar teljes erejével kitört, meghallották Isabelle kiáltásait és zokogását, aki fölriadva álmából, egyedül találta magát a gyerekszobában. Az anyának fel kellett kelnie és érte mennie, a kislány képtelen volt összeszedni magát a sűrű éjszakában, amit a villámok halvány, de mégis elvakító fénye tört meg, ő pedig édesapja testének melegére szorítkozott, aki a karjaiba vette, vagy az oldalához simult, hogy ő oda tudjon tekeredni hozzá, mint most Jean-hoz, még ha nagyon meleg is van ahhoz, hogy így egymásba fonódjanak, a testi közelsége megnyugtatja, szereti, ha odabújik szorosán a hátához, érzi nyugodt, szabályos lélegzését a tarkóján. Jean könnyen el tud aludni,

alig fekszik le, már alszik is, és végig aludja az éjszakát hajnalig, amikor már ő is kezd elaludni, megnyugodva a kora reggeli halvány fénytől és frissességtől. Érti megkeményedett férfiaságát a fenekénél a férfi pizsamáján és saját hálóingén keresztül, már nem az első alkalom, talán csak az egymáshoz simuló testek egyszerű felmelegedése ez, vagy álmodozások róla, egy másiktól, a feleségéről, aki nagyon szép a fényképen, vagy nem is alszik, mégsem mer kezdeményezni, túlságosan zavart, talán attól fél, hogy fájdalmat okozna neki, kibillentené az egyensúlyából, csak semmit nem tenni, ami megtörhetné ezt a törékeny harmóniát. Nyolc napja van itt, és a múlt hónapban is itt volt már, és korábban is, tízedik alkalommal jár nála azóta, hogy itt letelepedett, úgy viselkedik, mint egy kötelességtudó fivér, bár fiatalabb nála, Pierre-nél is, majdnem másik generáció. Adnia kéne neki valamit viszonzásul, nem szerelmeskedni, azt nem tudna, a gyógyszerek, az alkohol miatt, nagyon kellemetlen ez a frigiditás érzése, de tudná esetleg simogatni, vagy szopni, a férfiak nagyon szeretik ezt, azon tűnődik, a szopás miért izgatja ugyanúgy mindegyiket, de hát az illat utálatot kelt benne, mint az ammónia, ami szétáradt mindenhol a klinikán, ez a tisztaság, aminek halál szaga van.

*

Reggel felé alhatott el, és amikor felkel, először megtalálja Jean üzenetét, elment meglátogatni egy kollégáját, ebédre jön vissza. Pierre egy nyugágyon helyezkedett el a kertben, a terasz szélén. Talán szeretne reggelizni, vagy legalább egy kávét inni. Nincs kedve kínálgatni. Egyedül is tud boldogulni. Ő már régóta nem reggelizik, nem iszik semmit, nem is eszik semmit. Várja, hogy az ébredés émelygése elmúljon. Ez néha egy vagy két óra.

- Szabadabb kilátásra emlékeztem. A fák sokat nőttek.

- Senki nem vágja őket évek óta. Eleinte Philippe foglalkozott ezzel, szeretett kertészt és favágót játszani, ez megnyugtatta. Aztán elfürészelte a fákat, majd fejszével feldarabolta, a nagyobbakat külön tette a garázs falához támasztva, a kisebbek pedig jók voltak meggyújtani a tüzet.

- Ki ez a Philippe?

- A férjem. Rendmániás volt. Semmit nem kellett elszállítani, semmit nem kellett kidobni sem, amit újra lehetett hasznosítani, a gyümölcs- és zöldséghéjakat a komposztban, kávézaccot a hangyák ellen, a végén már majdnem meghibbantam ettől.

- Környezetvédő volt?

- Nem, még csak nem is volt az.

- És Jean-t régóta ismered?

- Összefutottunk néha, egyik vagy másik ünnepen, a testvérével jött, Éppen csak váltottunk néhány szót. Ő is szerelmes volt Isabelle-be, de akkor még csak tizenkét tizenhárom éves lehetett. Kamaszdolog. Amikor problémáim adódtak, azonnal meglátogatott, és nem hagyott magamra. Orvosként ő jobban ismerte a járást...

- Doki?

- Igen. Szociális orvos, valami ilyesmi.

- Nem érzed magad túl egyedül, mindentől félrevonultan, autó nélkül?

- Ellenkezőleg. Annyira szenvedtem már a tömegtől, a pontos menetrendektől. És a kiabáló emberektől.

- Kidobták a régi lemezjátszót?

- Lehet. Isabelle esete után a szüleim más városba akartak menni. Megtartották a kis házat nekem, de ők nem jöttek ide sosem, túl hosszú az út, és mivel találtak házat egy tó mellett, nem érezték már annak a szükségét, hogy vidéken legyenek. Ha az apám tudná, hogy itt vagy, megfordulna a sírjában. Szerinte te voltál a felelős mindenért.

Mosolyog, lágyan, tekintete néhány másodpercig elkalandozik, aztán újra megszólal halkabban.

- A ház üres volt évekig. Csak jóval később döntött úgy Philippe, hogy felújítja, komfortosabbá teszi, úgy gondolta, a hely ideális a gyerekeknek, a magasság jót tett nekik.
- Megtarthatta volna az öreg lemezjátszót.
- Azért, hogy zenét hallgassunk...

*

A köd leereszkedett a fák tetejére, szemben a határvonalon fehér, vattaszerű fátyolfelhő töri meg az ég kékségét, néhány sötét felhő már fenyegetőzik a völgy fölött, lehet, hogy esőre fordul az idő, ellenkezőleg azzal, amit Pierre mondogatott. Különös, hogy a férfiaknak mindig van véleményük az időjárásról, gondolja magában, rögtön mondják a szakértői véleményüket, mintha a földművelők és a tengerészek bölcsessége egy kicsit is szükségszerűen az övék lenne. Egyébként mindenről van véleményük és a nők véleménye nem igazán érdekli őket, legfeljebb meghallgatják két válasz között, elterelő, szép kis hadmozdulatként. Azon tűnődik, vajon Pierre miért jött vissza. Az igazi okon. A lemezekkel ez a történet nevetséges. Legalább lesz társasága az elkövetkező napokon. Jeant nem nyugtalanítja a jelenléte a kis házban, de ugyanakkor kissé bizalmatlannak tűnik. Pierre soha nem tudta megérteni, ha nem találták szimpatikusnak, sem „lazának”, ahogyan ő mondta. Egyre csak beszél, beszél. Talán fél a csöndtől. Jeannel ellentétben, aki képes órákon át néma maradni. Nem mondott három szót az ebéd alatt, de érdeklődve hallgatta Pierre történeteit, amiket megállás nélkül mesélt, a hús kihűlt a tányérján, mégis jóízűen ette meg. Megszokta már, mondja. A nő nem mindig érti burkolt gondolatait.

*

- Emlékszel, amikor elmentünk Isabelle-lel mindhárman autóstoppal és nem tudtuk felverni a sátrat? Nagy pácban voltunk egy erdőben az autópályától felfelé, esett az eső, a talaj sáros volt, te rettentően dühös voltál, és mi nevtünk, mint a bolondok, amikor láttuk, hogyan csavarodsz bele a keskeny szíjakba, amit nem tudtál kibogozni, lebegtetted a dzsekid ujjait, amelyek a sziklához tapadtak, és amikor a sátor félig-meddig már állt, meztelenre vetköztünk, mert a ruhánk csuromvízes lett. Nem fűjtad fel a matracokat és elő sem vetted a hálózsakokat, közvetlenül a takarókba csavart viaszosvásznon aludtunk, és később éjszaka, ti szeretkeztetek Isabelle-lel. Én pedig sírtam.

- Te nem akartad...
- Igen, emlékszem. Félttem tőled.

*

Pierre-rel megváltozott a hangulat, minden vidámabb. Még ha csalódott is, amiért nem talált lemezjátszót. Jean testvére mondta, hogy keres majd otthon a padláson, vagy az ócska holmik között, hátha véletlenül van, de nem biztos abban, hogy talál. Amint jelezte a meteorológia, esik az eső, jelenleg erősen zuhog, az esőcseppek csak úgy kopognak a cserepeken és a homlokzat fáján. Pierre nem kommentálja, belemélyedt a keresésbe és a kompakt lemezekbe, amelyeket egymás után játszik le, semmi nem tudja eltántorítani ettől. A nő meghallgattatja vele a portugál dalokat, amelyeket Jean hozott a legutóbbi lisszaboni útjáról, de közben kételkedő fintort vág, jelleme túl messze áll a szomorúságtól, nem értékeli az ilyen melankolikus dalokat. Leginkább Francesco de Gregori tetszett neki, különösen az *I muscoli del capitano* című, amit háromszor is feltett, Azt akarta, hogy a nő fordítsa le neki, de

nehéz felismerni a szavakat, mégis megjegyezte az utolsó sorokat, „*e il capitano dice almozza de borbo, Signor mozzo, in non vedoniente, c'è solo un po' di nebbia che annuncia ik sole, andiamo avanti tranquillamente*”, nem tudta mit is jelent a *mozzo*, és azonnal *hajósinas* fordított helyette, ez nyilvánvaló, a kapitány mondja a hajósinasnak, aki a fedélzeten tartózkodik, hajósinas úr, nem látok semmit, csak egy kis köd van, ami a napsütést jelzi, lassan haladjunk előre, ez a kifejezés, a *signor mozzo*, a hajósinas úr, ami annyira tetszett neki, azt kérte, ezentúl *capitano*-nak hívjál, és én téged ... *hajósinasnak*, igen, kis hajósinasnak, amint a mohát is így nevezik, ami az erkély karfáján jelenik meg, mihelyt esik az eső, a zöld és ragacos lerakódás a nagy fenyő miatt van, ami beárnyékolja, kora délutántól kezdve, beleértve a nyarat is.

*

- Gondolod, hogy megismernének?
- Kik?
- A gyerekek.
- Hogy megismernének-e?
- Igen. Annyi év után...
- Nem is látod őket?
- Nem. Te megismertél... első pillantásra. Hm? Nem változtam meg annyira.
- Persze hogy nem!
- Úgy tűnik, jobban hasonlítok Isabelle-re, egy kicsit kerekesebb arccal. A gyógyszerek hatása, és hogy iszom rá. Azért most vigyázok. Jean-nal megegyeztem, hogy esténként nem veszem be a gyógyszert, és csak naplemente után kezdek inni. Kizárólag csak bort. Egyébként, ha kedves lennél, kinyitnál egy üveg fehérét, a lenti hűtőben van friss. Kezdem érezni a tarkómat, és a vállaimat, és az éles fájdalmat a lábamban, karomban.
- A nap még nem ment le.
- Állj! Ne kezd! Egyébként amikor Jean-nal megegyeztünk, tavasz volt, április, a nappalok sokkal rövidebbek voltak, mint most.

*

Pierre széles mosollyal jön fel a pincéből, rátalált egy üveg pezsgőre, egy évszámmal ellátott Moët és Chandon-ra. Húsz éves, nem tudni, iható-e még vagy madeirás már, bármilyen is legyen, nem kell tovább várni vele. Hozott pezsgős poharakat is, és két fotelt helyezett el az üvegajtóval szemben, így meg lehetett csodálni a sűrű esőtől egyre inkább árnyalt tájat. Nem merte bevallani neki, hogy jobban szereti a fehér bort. Mert abból többet lehet inni.

*

- Emlékszel, amikor bulit szerveztünk itt, a vakáció első estéjén? Sokan voltak, tüzet raktunk, grilleztünk, te mindig azzal foglalatoskodtál, hogy találj valami füstölni valót, és másnap, egy álmatlan éjszaka után elmentünk a határon lévő kis kávézóba, és rávetettük magunkat a csodás szendvicsekre, amelyeket a háziasszony készített nekünk, csak az örege rossz szemmel nézte ezt, és a parasztok a sarokban, ne is beszéljünk róla, nem viselték el a hosszú hajú fiúkat, sem a tarka indiai ruházatot. Most a szakadt vagy tépett farmerek ideje van, arra gondolok, hogyan reagálnak a fiatalok szülei arra, amit én is láttam a múltkor a buszon, egy gyűrű az orrban, biztosítótűk szinte mindenhol, és borotvált fejek, kivéve a könnyed színűre festett tincseket. Remélem, a lányaimnak jobb ízlésük van.

Pierre olyan tekintettel nézi, mint aki máshol jár, vagy aki el akarja kerülni a kényelmetlen beszélgetési témát.

- És a nagypapád, jött gyakran?

- Egyre ritkábban. Szeretett a kerttel foglalkozni, de amikor Philippe megérkezett, aki játszotta a fejét, már nem volt olyan, mint azelőtt. A nagypapám hagyta a kertet, elment szunyókálni az almafák alá, lefeküdt a gazra, nem törődött a hangyákkal és más bogarakkal. És a híres szivarjai, azok az izék két nagy csomagban, de nem szívott volna más márkát semmilyen ürüggyel, végigszívta azokat ameddig csak lehetett. Isabelle mindig viccelődött vele az aprócska szivarvégek kapcsán, amiket a zsebében tartogatott, attól való félelmében, hogy kilyukaszt velük valamit, ha rosszul oltja el. Philippe nem viselte el az illatát, azt hajtogatta, hogy veszélyes a gyerekekre, hogy a lehűlt füst még ártalmasabb a környezetre, mint a dohányzóra. Az utóbbi időben engem is kitessékelt a lakás erkélyére, ott szívtam el a cigijemet a város kellős közepén, a közlekedés zajában, a kipufogógázban, még ha esett vagy havazott is.

*

Jean elment tegnap este, lerövidítve a búcsúzkodást, amennyire csak lehetett, előreláthatóan két hét múlva jön vissza. A testvére átjött ma reggel, megtalálta a padláson a régi lemezjátszót, aminek a tüje nagyon használt volt, ami viszont azzal a kockázattal jár, hogy károsítja a lemez barázdáit, de mégis meg lehetne hallgatni a lemezeket. Csupán nem tudta a készüléket a Philippe által felszerelt elosztóhoz csatlakoztatni. A vezetékek össze voltak kötve, de semmi, a legkisebb hang sincs. Ez kommunikációs probléma, jelentette ki végül. Pierre felnevetett. Hát persze, a régi lemezeimmel nincs szerencsém. A nő felugrott. Ettől a kifejezéstől libabőrös lett a háta. Isabelle-nek sem volt szerencséje. És többé már nem is lett. Jean testvére vetett még egy pillantást a használhatatlan lemezekre néhány csodáló felkiáltás kíséretében, meg akarta venni Pierre-től, aki kedvesen elutasította, erről szó sincs, és a másik elment.

*

- Mi lenne, ha elmennénk inni egyet?

- Hová? Nincs már kávézó a faluban. Nincs már semmi.

- És a sarokban ülő emberek hová mennek? Nem antialkoholisták, ha jól emlékszem.

- Éppen a feleségeik követelték a kávézó bezárását.

- És máshol?

- El kéne menni a határig, a völgyön túl, de gyalog ez nekem túl fárasztó, három vagy négy kilométer, ráadásul túlságosan zsúfolt. Ma vásár van, ott lesznek mindnyájan, az állatokról, az üzletről beszélnek... A határon túl a kávéházak zárva vannak hétfőnként.

*

Az aktképek, amelyeket készíteni akart róla, csak ürüggyként szolgáltak, jól tudta ezt. A lány is tudta. Érdeklődése a fényképezés iránt egészen új volt, egyféle kitörési mód, vagy ifjúkori hóbort. Egy városon kívüli lakás kis, komor szobájában, amit a fiú egyik barátja engedett át a munkához, a hideg jégvirágot rajzolt az üvegekre, a fűtés a legalacsonyabban ment, spóroltak, vagy Spárta volt az ideál, annyira furcsák voltak ezek a srácok, és annyira messze álltak a mindennapi élettől. Pierre fényképezett, egyre közelebbről, végül azt is elérte, hogy a lány széttárja a combjait a fényképezőgép lencséje előtt, egy undok, régi szőnyegen fekve, mert az éppen az ablak alatt elhelyezett sezlón a nappal szemben volt. Egyszerre érzett

undort és vonzalmat, nem igazán izgalmat, de vonzalmat igen. Akkor még szűz volt, még ha voltak is esetei fiúkkal. A fiú filmet cserélt, huszonnégy darabosat, és újra kezdte, egészen közről, a lány érezte a leheletét a térdein, ziháló és forró lélegzetét, hirtelen remegni kezdett a vastag len pulcsijában és farmerében, a lánynak az volt a benyomása, hogy egy-két képet úgy készített, hogy nem is nézett a keresőbe, aztán felállt, azt mondta, nem tudom, van-e elég fény, majd kiderül, és kiment a barátjához a konyhába, a lány hallotta őket a válaszfalon keresztül, amint politikáról beszéltek, mialatt felöltözött, mély gondolatok hangzottak el, és amikor azt mormogta, hogy ő elmegy, nem ajánlotta fel, hogy elkíséri, csak nézett rá szigorúan, egy szava sem volt. Néhány nappal később az események felgyorsultak.

*

Pierre inget váltott, ez kék volt, a nő a szemnek nyugtatónak találta, és szebbnek, rugalmasabbnak.

- Tudod, örültem, amikor megkértél, hogy pózoljak neked. Meztelenül. Előre tudtam.
- Tényleg?
- Csupán a hely nem volt jól kiválasztva.
- Hát ezt mondhatod.
- Jobb elfelejteni.
- Igen. Mint a lemezeket... És ha elutaznánk, te és én...
- Elutazni?
- Van elég pénzem egy bizonyos időre. Aztán majd meglátjuk.
- Ez szép lenne.
- Hová szeretnél menni?
- Nem tudom. Végül is hogy úgy mondjam, nem tehetem. És aztán itt vannak a gyerekek...
- Hiszen nem láthatod őket.
- Az nem változtat a dolgokon. Hiányoznának. És megígértem, hogy okos leszek. Egyébként csak odaát látnak majd.

Nem hagyni semmit

Ugyanaz a mosoly. Előtte, utána, ugyanaz a mosoly. Minden jól történt. Mindig minden jól történik. Az ebédet időben szolgálták fel, a fogások jól sikerültek, sem jobban, sem rosszabbul, talán jobban, mint a múlt évben, de ki veszi ezt észre? Ki értékeli majd? A kellő pillanatban pohárköszöntő hangzott el Hélène emlékére, Jean kezdeményezte, az idősebb jogán, azt hiszem, neki is össze kellett szednie magát, legyőzni a féltékenységét, néhány meggyőző mondat volt, de egészen jól megszerkesztve, miután késsel megveregette a pezsgővel még tele kristálypoharát, amiből egy kortyot sem ivott, aztán befejezésként egy „éljen Hélène” hangzott el, majd azonnal kórusban is, alig hallható kórusban, és az ajándékok, mindig ezeket az örökös ajándékokat hozzák minden születésnapra, mióta ő elment és nem lehet nekik sugallni más eredeti ötletet, az igazat megvallva ezek ugyanazok az ajándékok, mint életében, mint életében legutóbb, amelyek azóta ismétlődnek minden évben, a változatosság nem az erősségük, a fantázia sem. Tartanak tőlem, azért. Az évek telnek. Már nem kell sokáig várni, mondogatják magukban. Nem leszek százéves, soha nem volt a családukban senki, aki meghaladta volna a nyolcvannégy évet. Így még három évem van hátra, ha igazuk van. Természetesen egy szót nem szólnak erről, de hallom a duruzsolást a fejükben és a kulturált türelmetlenség tompa zaját.

Tegnap estefelé levágták a fűvet, amikor a nap már nem süttött erősen, hogy ne égesse fel a pázsitot, és hogy ma reggel tökéletesen szépen és egyformára nyírva fogadja őket.

*

Pierre-Marc mindenkit kivitt az állomásra, mivel most már sokkal egyszerűbb vonattal utazni, hamarosan tíz éve lesz, hogy átadtak egy TGV-t, a kiépítésük már annyira könnyen megy, az utasok különálló vagonokban kényelmesen helyezkednek el, az utazás, mint közös érdek azonban nem elegendő a teljes egyetértéshez. Azok, akiket a dupla rendszer felső platformján helyeztek el, nincsenek egészen megelégedve, a kilátás bizonyára szebb, de az ember gyomra fel-alá jár, és végül hányingerünk lesz.

Az első alkalommal direkt figyelünk a kettős keresztnévre. Végül mi... Bizonyos nehézségeim adódnak abban, hogy felvállaljam az egyes számot, mintha Hélène uralná a mindennapi élet központját és a döntéseket, vagy a társasági életet. Egy kissé nevetséges, hogy Pierre-Marc-nak hívják. Nem önmagában, de egy autodidaktának, egy szerény közhivatali családból származónak ez hamisan cseng. Hirtelen úgy hangzik, mintha hivalkodó lenne. Vagy az ellenkezője. Vagy mintha a feje lágyára esett volna. Mindig hezitáltam a közhasználat által szentesített kifejezésekkel, Hélène sokat szórakozott ezen, szükség szerint kijavított, nem mintha felsőbb tanulmányai lettek volna, mint nekem, de ez az ő családi szokásainak a része volt, nem az enyémmé. Egy természetes biztonságérzet. A beszédnek nem mindenki lehet birtokosa.

Nem szeretem azt a pillanatot, amikor az ünnep után a csönd következik. Az étkezésnél nem volt semmi vidámság, de tizennégy személy az asztalnál mégiscsak elég zajos, van egy bizonyos hangulat, zsongás, és hirtelen minden le van takarítva, hallom a távolban az edénycsörömpölést, éppen mosogatnak, és hamarosan szembetalálkozom Pierre-Marc-kal, aki bókolgat vagy ígéreteket hajhász. Ha tudná mennyire bosszantó ez számomra. Mosolyogni fog, elégedett arccal, mint mindig.

*

Amikor kifejtettem neki a tervemet, a közjegyző nagyon szépnek találta az ötletet, kivitelezésének bonyolultsága ellenére. A tulajdonjogi kérdések mindig kényesek, figyelmeztetett, az ön házastársa nagyon ragaszkodott a kert szépségéhez, a sűrű facsoportok, bokrok, és virágok, szinte majdnem minden évszakban felújítva, locsolva, megbecsülve, Paul úr huszonzét éve jelenleg is a szolgálatában áll, beleadta az összes lelkét, be kell ismerni, hogy a szellemi örököse a feleségének. Művészetének örököse, javítottam ki. A kertészkedés művészet. Nézem a mindenséget, ameddig a szem ellát, a medencétől balra, a víz hőfoka nagyon kellemes, meleg volt az utóbbi napokban, a fűtésrendszert megjavították ezen a télen, minden csodálatosan működik. A medence fog problémát okozni, hunyorgott a közjegyző. Lehetne egy különálló részt neki fenntartani, elválasztani a tulajdonképpeni kerttől és a főépülethez kapcsolni, oly módon, hogy az enyhe lejtőként a teraszig ereszkedő pázsiton nem lennének virágok, ott semmiképp sem. Határozottan nem ért semmit. A medence, rendben, ez logikus, de a pázsit nem, az a kert meghatározó részét képezi, Hélène mindig is így tartotta, vannak sáfrányok tavasszal, és százszorszépek, jól mutatnak, főleg a százszorszépek, Hélène megtiltotta Paul-nak, hogy lenyírja a fűvet addig, amíg azok nyílnak, meg akarta őket tartani olyan sokáig, ameddig csak lehet. Alapjában véve nem szerette a tökéletes pázsitot, az angolkertet, ő egy kissé virágoskertté alakította volna át, de kellett mégis hogy a gyerekek és az unokák tudjanak játszani valahol.

A dokumentum több hete elkészült, egyszerűen el kellene mennem a közjegyzői irodába, hogy aláírjam, utálok, amikor a közjegyző jön ide, leplezve hamis közönyét, mindig az a benyomásom, hogy leltárt készít.

Pierre-Marc előre jelzi, hogy a vihar estefelé ki fog törni. Jelenleg szép idő van, a kék ég töretlen, a levegő kellemes. Kiülhetnék a teraszra olvasni. De már elveszítettem az olvasás iránt a kedvemet. Amikor már nincs senki, akivel megoszthatná az ember a felfedezéseit, a benyomásait, kevésbé van értelme. Inkább elmegyek sziesztázni. Kifárasztottak.

*

Először olyan finom pázsitmaggal próbálkoztunk, mint a golfpályán, Hélène ugyan gondolt a piros spanyol pázsitra is, de félt, hogy néhány szezon után nem kel ki többé. Kevéssel a birtokon történő berendezkedésünk után sokáig távol kellett lennie, elkísérte az édesapját, akit nagyobb remények nélkül kezeltek az Egyesült Államokban. A gyerekek, akik még kicsik voltak, abba hagyták az iskolát, hogy az anyjuk mellett legyenek. Kétszer elmentem hozzájuk, öt hónapra. Az idő többi részében egyedül voltam az akkor még nem túl népes személyzettel, és az egyik reggel a néhány száz méterre lévő szomszédos legelőről átjöttek a tehének, a kerítést kiszakították, vagy rosszul voltak bezárva, sosem tudtuk meg. A fekete fehér vaskos tehének nyugodtan legelték a földből alig előbúvó pázsitfűvet, nehéz lábuk belesüppedt a talajba, és békésen, zavartalanul össze-vissza dúlták a gyept. Először üvöltöttem, aztán halkán nevetni kezdtem ezen a locspocson. A gazdájuk ideszaladt, zavart és ideges volt, az ő ízlése nem igen terjedt ki a pázsitra, és ez a luxus megrémisztette vagy utálatot keltett benne, nehéz ezt leolvasni egy ilyen ember arcáról.

Ekkor jutott eszembe hirtelen a földemmező ötlete. Még az este. Egyedül a szalonban, a kikapcsolt televízió előtt. Meg kellett ragadni az alkalmat, aztán van egy csomó szabad időm, hogy gondolkozzak a lehetséges megoldáson. Minden nagyon gyorsan ment. Egy eléggé messzi tartományban lévő vállalattal vettem fel a kapcsolatot, nem akartam közeli embereket felkérni, nem szeretem, ha belefolyznak az ügyeimbe, ha túl sokat tudnak róla, négy nappal később a munkások már javában dolgoztak, pluszpénz ellenében, kialakítottak gyorsan egy szép ösvényt, egy elég mély gödröt, aztán kiöntötték a negyedik oldalán nyitott betonládát, a ház pincéjébe nyílt, háromszor két métereset, a föld alá két méter mélyre

temetve, az egészséget hamarosan beterítve földdel, jó alaposan megszórva, ezúttal a legellenállóbb, gyorsan növekvő minőségi fűmaggal.

*

Pierre-Marc büszke az új szakácsára, akit különleges alkalmakra vett fel, aki a távolkeleti hagyományokat ügyesen ötvözi az új konyhával, remek fogások, bár mindig egy kicsit éhes marad tőlük az ember, dietetikus ajánlatok, amelyek el fogják ragadtatni az orvosomat, de én messze jobban szeretném a hét órás sült báránycombot, aminek az előkészítését és sütését Hélène felügyelte figyelmesen. Ez lett a mi kis hírességünk, a vendégek imádták, château Cheval Blanc borral leöblítve, hús, sőt, harmincfős ebédek voltak, a teraszon ittuk meg a kávé. Az emberek járkáltak az udvaron keresztül, kávécsészével a kezükben, és én arra gondoltam, ha tudnák, min járkálnak, pedig még az összeg nem volt igazán jelentős akkor, nem ellenőriztem a számadatokat. A gyerekeknek tilos volt a pincébe lemenni. Azon tűnődöm, mióta kezdtem utálni őket. Vagy egyszerűbben nem szeretni őket. Szerettem őket valaha? Azt mondják, az apák nincsenek nagy érzelmekkel a csecsemők iránt, ez az anyák világa, ahonnan ők ki vannak rekesztve, és hogy a szeretet később fejlődik ki bennük, az évek, a növekedés folyamán. Nekem az az érzésem, hogy ez soha nem érkezett el számomra. Önző közöny. Néhány látszat jelzés. A minimum. És egyre kevesebb.

*

Először nagyobb magasságra gondoltam, hogy állni lehessen belül, vagy legalább térden állva, a mászás gondolata mindig valódi iszonyt keltett bennem, de az ásás nehezebbnek bizonyult, mint hittem, a sziklás réteg különösen ellenálló volt, két vagy három plusz hét kellett volna, meg robbanóanyagokat használni, így be kellett érnem az alig egy méteres magassággal. Kezdetben egyszerűen eltakartam a betonláda bejáratát egy nehéz franche compté-ból való szekrényt helyezve a lyuk elé, a borospincében. Amikor néhány hónappal később kitaláltam, hogy rendszeresen helyezek el ide valamennyi összeget, már nem lehetett a dimenziókon korrigálni, kivéve egy fontos ösvényt, amit mindent figyelembe véve ki kellett alakítani. Egészen az elején így hason csúszva haladtam előre, kekszes dobozokkal a kezemben. Rendszerint emeltem egy kis téglafalat, oly módon, hogy ne lehessen észrevenni, ami mögötte felhalmozódott az évek folyamán. A jövőben, mivel a mélyedés nevetséges maradt, alig negyven centiméter, praktikussá vált az egymást követő elrekesztések arányában megtervezni az elásást, szeretem a jól kivitelezett dolgokat.

Soha nem végeztem számításokat, mire jó az, csak elfelejtjük. Eltüntetni akarok, nem számlázni, mit számítanak az összegek, a dátumok. Egy jó része bizonyára frankban van, vagy még régi frankban a legelső lerakatok. Nem, nem régi frankban, egyszerűen csak szokásunk volt így számolni, mint mindenki, de nekünk nem volt soha régi frankban számlánk, akkor még túl fiatalok voltunk, Hélène, és én, és a vállalkozás még nagyon szerény volt, szinte családi, olyan, amilyenek az apósom megalkotta. A fejlesztések később kezdődtek, a nyolcvanas években, látványos fejlődés, aminek eredménye részben a kis ásóm alatt van, és ez az, ami számít, ezek a kedves kicsikék, anélkül, hogy tudnánk pontosan mennyi, de feltételezhetjük, hogy ez sok pénz, nagy vagyon, azoknak az embereknek még a gyerekeik is egyféle nyugodt göggel élhetnek, akik a nélkülözéstől örökre védelemben hiszik magukat. Óh persze, mindnyájan dolgoznak. Kockázat nélküli állások, közepes bérezéssel, mindenesetre nagyon eltávolodva a reális életszínvonaluktól, Hélène rendezett nekik egy kis előleget az örökségükből, mindegyiknek, két évvel a halála előtt, mindegyik számára ugyanannyit, a legnagyobb összeget, amit az adóhatóság adómentesen engedélyezett. Pierre befektette mindet, beleértve a két gyerekének részét is. Furcsa, hogy mindkét fiának és a

lányomnak is két gyereke született, nagyjából ugyanabban az időben. Hélène boldog volt, szereti a srácokat, ezért szigorúan egyenlő elosztást végzett. Mindig egyenlően bánt velük, még akkor is, ha Marc volt a kedvence, és ha nem is tudta elrejtteni csalódását, amit Agnès okozott neki, néhány alkalommal, mint például amikor egy lázadó ökológistával házasságot kötött, akitől rövid időn belül szerencsére elvált, a következő is alig ért többet, a helyi sajtó egy sport újságírója. Nem volt szerencsénk.

*

Paul soha nem akarta, hogy helyettesítsék, második sem akart lenni, közel tizenöt éve nem vesz ki szabadságot, teljesen a kertnek szenteli magát. Az ötlet nagyon egyszerű. És zseniális. A „Hélène emlékére” hirtelen ötlete kivédhetetlen, egyik gyerek sem mert semmit mondani, ellenkezőleg, helyeselték, lelkesedve, végül is semmit nem tudunk építeni a kertben, a városrész nagyon megváltozott, a szomszédos mezőket kevésbé jól és jobban sikerült villák váltották fel, a kis utcák tele vannak fekvő rendőrökkel, mindig különösen idiótának találtam ezt az elnevezést, nem tudni, hogy az egyenruha iránti gyűlölet megerősítésére szánták-e, és hogy a hülyék csillapítják-e dühüket azzal, hogy fékeznek, amikor képzeletben áthaladnak egy zsaru testén, egy elnyúlt testen, ami akadályt jelent, bár ez nem igazán akadályozza meg a fiatalokat abban, hogy úgy száguldjanak, mint az örültek, és csikorogtassák a kerekeket a kanyarokban, azon csodálkozom, hogyhogya nem történnek néha súlyos balesetek, vagy nem gázolják el a gyerekeket. Építettünk egy falkezítést rögtön az első szomszédok megjelenése után, Hélène nem tudta elviselni zavartalanul azt, ahogyan néztek és hangosan megjegyzéseket tettek, hol csodálatból vagy gyakrabban irigységből és keserőségből, holott mi soha nem kérkedtünk, de nyilván ez egy másik szint, minden tágasabb, könnyedebb, jobban felszerelt.

Szent helyé akartam nyilvánítani a kertet, nem adományba, hanem inkább egyféle használati engedélybe adnám ötven évre bér- és tőkejárdékkal. Paul arcán nem látszott semmilyen érzélem, amikor elmondtam neki terveimet. Azt hiszem, úgy vette ezt, mint kötelességet. Vagy talán megérti, hogy ez nem egyféle ajándék, a dolgok ugyanúgy folytatódnak, mint ezelőtt. Biztosítéka lesz a használatra, természetesen érezhető növekedéssel évről évre, aztán majd kijelöli az utódját, minden gondosan részletezve van a közjegyző által megfogalmazott ügyiratban, tilos az építkezés, még az ásás is, végül is az udvar egy másik részén, hátul kialakított, már létező medence eléggé nagy. Egy alapítvány szobrai Hélène nevében és az emlékére meg vannak rendelve. Megtámadhatatlan terv.

*

Amikor az első két gyerekünk még egészen kicsi volt, két nyarat a tengerparton töltöttünk, egy szelíd, lankás parton, a ház el volt rejtve, három kilométerre, a homok finom volt, inkább az egyszerű emberek, meg mindenfélék jártak oda, el lehet mondani, hogy mindent meg lehetett találni, főként hétvégén, Hélène imádta ezt a helyet, a gyerekek játszhattak a víz szélén, veszély nélkül. Én elnyúltam egy nagy törölközőn, néha hosszú percekig néztem a repülőket által rajzolt nyomokat a kék égen, ami egyformán kék volt, ameddig a szem ellát. Nem túl messze volt egy repülőtér, úgy ötven kilométernyire. A repülőt igazán nem lehetett látni, vagy néha csupán a nap visszatükröződésének a fényét a pilótafülkén, a nap végén, de nagyon tisztán meg lehetett különböztetni a két fehér vonalat, amelyek a szárnyakból szabadultak ki, a két nagyon könnyed párhuzamos vonalat, amelyek aztán finom összetételű, pelyhes vattává alakultak át, mint egy füstvonalat, ami lassacskán

megvastagodva, majd elpárologva szertefoszlik, hamarosan összefüggéstelen maradék lesz csupán, aztán pedig többé semmi, a kék ég visszanyerte teljességét, mielőtt egy másik repülő és újabb repülővonalak megtörték. A repülőjáratok sokkal ritkábbak voltak, mint ma, csak korán reggel és késő délután mentünk le a partra, hogy elkerüljük a legmelegebb, legsúfoltabb órákat. Hélène nem viselte el a tömeget, ellentétben velem, aki annyira imádtam futni a kerékpározók után, amikor a Tour útvonala a vidéken haladt át, különösen, amikor a verseny egy szakasza is itt volt, az emberek áthajoltak a védőkorfátokon, kiabáltak, izzadtak, lelkesítettek, teljes lázban égtek, és egy kissé később újra nyugalom lett, vihar utáni táj, szemét mindenhol, egyik gyerekem sem szerette soha a tömeget, sem a nyilvános fürdőt. Jobban szerettem meghívni néhány barátot otthonra, a birtokra, és amint nagyobbak lettek, nem akartak a tengerre sem menni, sem bármit is együtt csinálni velünk. Elzárkózva éltek a szobáikban. Valóban nem szerettem soha őket apai szeretettel. Persze nem is utálok őket, ezt túlzás lenne mondani. Idegenek nekem. Annál inkább zavaró idegenek, minél inkább azt hiszik, otthon vannak nálam. Tudják, hogy egyszer majd itt otthon lesznek, kiolvasom a halálokat a tekintetükből.

*

Azóta a vagyon már több milliót ér. Lemegyek, óvatosan eltolom a szekrényt, leterítek egy gyapjútakarót a talajra, és mászni kezdek, már nem messzire, hogy becsúszkáljak egy újabb dobozt, ugyanazt a csokis kekszes dobozt, amit kezdettől fogva vásárolok, ami bádogból van, ideális erre, a papírpénzek érintetlenek maradnak addig a feltételezhető napig, amikor megtalálják őket, de nem lesz már értékük, ez a papírpénz nagy hátránya, szépsége is. Befektethettem volna rendszeresen aranyba, aminek az árfolyama nagyon felszökött az utóbbi években, de ez közönséges lett volna, hamis fényű, nem szeretem az új szomszédjainkra jellemző feltűnést. Hamisan csillogó házukhoz képest a mi házuk szerény kinézetű, egyszerű minden téren. Ők nyilván képtelenek meglátni a különbséget, sem észrevenni az anyagok, a munkálatok minőségét. Nem számít, nincs kapcsolatom velük. De kivel van kapcsolatom igazából, kérdezte tőlem egy nap Hélène. Soha semmit nem ellenőrzött a könyvelésünkben, sem az üzleti ügyekben, a bankár csak untatta a statisztikáival és grafikonjaival, a hozamokkal, elég hamar hagyta, hogy egyedül menjek oda. És az arany nem is évül el. Azt kockáztatnám, hogy kései örökösök kezébe jutna vagyonként, a negyedik vagy ötödik generációnak az átruházás elidegeníthetetlen jogaként. Semmit nem akarok nekik adni. Sem nekik, sem az utódoknak.

*

A tehenekkel történt epizód után a fű nagyon gyorsan kinőtt, a gyep sűrűbb és erőteljesebb lett, amit Hélène túlságosan sötétzöldnek talált. Jobban szerette az első színárnyalatot, az üdébbet, győzködve engem is, hogy könnyebb lenne a rendben tartása, mint az erősebb fünek, ami évről évre elhatalmasodott a szomorú tavaszok vigaszai, a százszorszépek és a sáfrányok miatt, de hát ez már ilyen lett, majd hozzászokik. Nyugtalanította, hogy újra mindent be akartam vetni, ahelyett, hogy a megsérült zónákat javítanám ki, mint ahogy csodálkozott egy távoli, számára ismeretlen vállalat jelenlétén, a fontos munkálatokon, amelyek csak a kert szélét szegélyezték, zavarosnak érezte ezt, de Hélène soha nem volt olyan, hogy túl sok kérdést tegyen fel, hogy nyomozzon valami után. Úgy hitte, ahogyan képzelte is, hogy éppen a kertésszel beszélgetek, aztán elmegyek

megvenni a tetszésem szerinti vetőmagot, és mosolygott, ugyanazt a mosolyt vélem felfedezni a gyerekeim és még az unokáim arcán is, csak náluk ez nem szívből jön, ez szinte csak egy grimasz.

*

A délutáni alvás az egyik legnagyobb örömmé vált, különösen hétvégén. El voltam nyúlva az ágyon, az ablak nyitva a lehúzott redőny mögött, kellemes félhomályban, szinte frissesség áradt szét, a nehéz függöny lengése hullámokat vetített a plafonon, a sziesztának is ilyen lebegésképe hatása van, amikor jól sikerül, a dolgok elmosódnak, a gondolat siklik, megszakad, aztán váratlan zajt hallottam, alig észrevehetően, mint egy kis kutyakölyök csaholása, de aztán folyamatosan, majd gyorsan nagyon idegesítően. Felkeltem és lementem a szalonba, ami a teraszra és a gyepre nyílt, a jobb oldali fal ablakán át észrevettem egy sárga foltot, és egy másik pirosat, a fák mögött, a medence magasságában. Alig mozgott, a sárga folt lehajolt lassan, aztán újra kiegyenesedett. Kimentem, azt hittem, hogy az ebédlőasztalon felejtettem a szemüvegemet, nem találtam ott, hirtelen meleg van, és nehéz a levegő, a nap égetően süt, itt van ez a kínos zaj, egy kis fejfájás, Hélène mindennél jobban félt a migréntől, ami előjöhett az ilyen időben, amikor részegítő déli szél fúj. Inni akartam egy pohár vizet, de senki nem volt hallótávolságban, és a piros és sárga foltok idegesítettek. Átgázoltam a gyepen, mezítláb, kellemes és egy kissé érdes érzés volt, máskor féltem volna attól, hogy megcsíp egy darázs, vagy egy méhecske, vagy egy lódarázs, sok van belőlük ebben az évben, de az ébredés enyhe kábultsága miatt most nem törődtem ezzel, tudni akartam, ki volt a medence szélén, a fák túl nagyok, túl magasak, le kellene vágni őket. És újakat kéne ültetni, a pázsit túl üres, túl kiterjedt, különösen a betonkassza fölötti részen, persze a föld felszíne alatt csak két méter mélységig ez nem igazán alkalmas hely arra, hogy a fák gyökeret eresszenek, platánfákat különösen nem lehet ide tervezni, esetleg pálmafákat, szép lenne úgy tíz darab, rendszertelenül, szétszórtan elültetett nagy pálmafák, majd beszélek erről Paul-lal. Az a gondolat, hogy a közeljövőben hatalmas gyökerek betörhetik vagy behasogathatják az eltakart betont, elragadtatással tölt el. Az eső- és locsolóvíz beszivárogná. A kekszdobozok megrozsdásodnának, a gyökerek benőnék őket, teljes biológiai elpusztulás. A bankjegyek végül megrohadnának? Egy gépben történő mosást kibírják, de egy hosszú vizesedés a sáros nedvességben, más dolog.

A két árnyék megmozdult. Közeledem, igazán fel kellett volna tennem a szemüvegemet, főként azt, amelyik a nap ellen is jó. A két alak közül a robosztusabb megindul és jön felém, Paul az. A fiával jött, egy tizenöt év körüli, kellemes fiúval, hogy megtisztítsák a medencét, ez volt az a zaj, a porszívó zaja, amikor siklik a víz mélyén, és felszedi a védő festékrétegbe akadt kis részecskéket. Mivel látta az összes gyereket itt szórakozni és fürödni, arra gondolt, hogy jó lenne kitisztítani azonnal, nem várni meg a zöld foltok megjelenését, és aztán a jövő héten nagyon sok dolga lesz, jobban szeretett elől járni a munkában. Mosolygott, egy kicsit zavartan. Valójában azt gondolja bizonyára, hogy a gyerekeim és az unokáim beszennyezték neki a medencét, mert ő használja a legtöbbit a feleségével és a fiával, naponta többször jönnek ide fürödni szép időben. Beszéltem neki a pálmafákról, a még homályos ötletéről, nem igazán meggyőzően mosolygott. Ez a pázsit olyan szép, a felesége büszke lenne rá, mondta bizonyos ünnepélyességgel a hangjában. Ő meghalt, én nem, én itt élek, ez az én házam, azt csinálom, amit akarok, akartam neki válaszolni, de megfordultam, és lassan visszaindultam, további kellemes napot kívánva neki, ki kell használni a szép időt, nem tart sokáig, legkésőbb holnapra már esőt jeleznek.

Felérve a szobámba, ahol a könyvem és az újságokat felejtettem, éreztem, hogy elfog a rosszkedv, az ebéd kissé megterhelte a gyomromat, úgy emlékszem, sosem kedveltem a

vasárnapokat, vagy inkább a vasárnap végét, ami olyan, mint egy felhőkkel borított horizont, ez az érzés bizonyára a gyerekkorba nyúlik vissza, az esti filmezést felváltja hamarosan a másnapi örvény, ébresztő, iskola, feszültség, feladatok. Legalább visszanyertem a szabadságomat. Egy szabadság félét. Akkor kelek fel, amikor akarok, évek óta. Általában korán, de senki nem kényszerít erre. Olvasok még egy kicsit, elnyúlva az ágyon, a félhomályban. A szemüvegem egyszerűen az éjjeli szekrényen volt.

*

A borospincét sosem használtuk híres borok tárolására, Hélène mégis ragaszkodott ahhoz, hogy vegyünk ezekből is jelentős mennyiséget, hagyományból, az édesapja azzal dicsekedett, hogy ismeri a legjobb termelőket, és mivel én szinte alig kapok már, kivéve a Karácsonyt és a születésnapomat, a polcok mégis tele vannak kiváló palackokkal, aminek a végét nem fogom látni soha. Pierre-Marc szerint, be kéne nedvesíteni a kavicsot a talajon, hogy a helyiség ne legyen ennyire száraz, vagy elzárni a szellőzőnyílást, de én fűtyölök rá, legalább a címkék nem penészesednek meg, még mindig el lehet olvasni, milyen borról van szó, melyik évjáratról. Ma Château Le Clocher-t szolgáltak fel, nekem ízlett, mégsem ittam meg az egész pohárral.

Ha a felmondás eljárásai nem lennének annyira bonyolultak, már régen elküldtem volna Pierre-Marc-ot. Hélène halála után gondoltam erre, de ő nem helyeselte volna a tetteimet, hűségesebbnek kell lenni a személyzethez, ez volt a mondása, nos én erősen állom a balszerencse csapásait, amennyire csak lehet, elviselem az ostoba vicceit, tolakodó jelenlétét. Itt settenkedik a házban. Most is hallom lent, beszél a mobilján. Úgy látszik, azt várja, hogy gratuláljanak neki, vagy jutalmazták meg azért, hogy olyan jól levezényelte a fogadást, senki nem fogja eltántorítani attól, hogy az ebéd bőséges és finom volt, megingathatatlanul biztos vidéki ízlésében. Észrevettem messziről, a kertből jött ki, de meggyorsítottam a lépteimet, hogy felérjek a szobámba. Ma este nem vacsorázom, vagy csak egy kis húsleves hozatok fel magamnak, a sok vendég kifárasztott, a zaj, a sürgés-forgás, a ki nem mondott dolgok, a titkolt várakozások, nyugtalan vagy hamisan cinkos tekintetek összevillanása. Nézem egy kicsit a tévét, vagy egy filmet, egy DVD-t, valamit, ami megnyugtat, eltereli a gondolataimat.

*

Rossz éjszaka. A vihar nem tört ki és túl sok minden kavarog a fejemben. Már régóta nem kínozott ilyen hosszú álmatlanság. Mindannyiszor, amikor ez előfordul Hélène halála óta, mindennek ellenére sötétben maradok, nem kapcsolom fel az éjjeli lámpát, ami nem zavarna pedig senkit. Régi szokás. Az éjszakai olvasástól már elment a kedvem. Jobban szeretem hallgatni a rádiót, ami elringat. Talán meg kéne állítani mindent, lemondani erről az abszurd föld alá ásásról, kiszabadítani a kekszes dobozokat, felhozni mindent az irodámba, részekre osztani, egyenlő részekre a gyerekeim és az unokáim számára, akik a nagyon igazságos elosztását várják tőlem.

Egy kicsivel hajnal előtt visszaaludtam, furcsa álmaim voltak, egyféle alámerülés a vízben, ahol a víz alatt sok olyan személyt láttam, akik eltűntek az életemből, meghaltak, eltávolodtak, vagy összevesztek velem vagy közömbössé váltak, és mindegyik kedvesen beszélt hozzám, ha lehet hinni arcuk mosolygós kifejezésének és tekintetük lágyságának, de nem hallottam semmit, a víz miatt, a víznek a fülemre gyakorolt nyomása miatt, azt akartam nekik mondani, hogy beszéljenek hangosabban, sőt kiabáljanak, de a legkisebb szót sem sikerült kiejteni a számon, nem volt nagyon kellemetlen, beletörődtem, és végül mosolyogtam.

Ébredéskor nehéznek, zavarosnak éreztem a fejemet, később volt a szokásosnál, lemaradtam a rádióműsoromról, ez zavart egész délelőtt. Még három jó nagy csésze kávé sem használt. Az ősz néhány előjele végül véget vetett levertségemnek. A nap halványan fénylett, az ég tele volt báránnyfelhővel, amelyek mögött felsejlett a nap, az egész kert sokkal szebb ilyen fátyolos időben, a bokrokká nőtt, kacskaringós kék hajnalkák minden nap varázslatosan megújulnak, a fehér pillangóvirágok, a tavirózsás kerek vízmedence három vízszaggárral, amelyek szivárványszínűvé teszik a szürke víztükröt, minden meglenne, hogy az ember boldog és vidám legyen. Felidéződtek bennem a hajdani boldogság, a teljesség napjai. Még mielőtt nem volt meg mindez. Talán félni kell egy kicsit ahhoz, hogy boldogok legyünk. Vagy hiányozni kell valaminek. Ez az: várni valamire, s közben félni, hogy az nem jön el. Én már régóta nem várok semmire. Hélène meg tudta őrizni a kedvét, a lendületét. A végsőkig.

*

Abban a pillanatban, amikor felmentem a szobámba egy vagy két óra szieszta, bár nem volt szokásom, hogy hétfőnként pihenjek, a fűnyíró elindult, tompán zúgva, hol távolodva, hol közeledve, az előre és vissza ritmusa szerint. Valószínűleg Paul a fiára bízta a feladatot, mert a mozgás körkörös, az ő szokása szerint, míg az apja keskeny sávokban halad. Idegesíthetett volna, önkívületben lehettem volna. Ennek ellenére ledőltem, nem csuktam be a felső ablakszárnyat, gondoltam, a zaj majd elringat, és éreztem az illatot, a levágott fű csodálatosan kellemes illatát, mint a gyerekkoromban, amikor mentünk a stadionba, egy nagy mérkőzés előestéjén vagy reggelén, mit stadion és nagy meccs, túlzás ezt mondani, egy kis városról, inkább faluról volt szó, de volt egy tribün, egy igazi betontribün, ami egyféle tiszteletet keltett bennünk. Azóta mindig szerettem ezt az illatot, nem tudtam, hogy belső okok miatt, a nedvesség, az illékonyág érzékelése miatt, ami ezer érzés közül is azonnal felismerhető, vagy azért, mert ez azokat az emlékeket idézi fel, amelyek hozzá fűződnek, kerékpárral érkeztünk a stadion bejáratához, a csomagtartóba szorított labdával, a kormányra akasztott sporttáskával, felidézi a körülbelül tíz lépcsőből álló feljárót, a rácsot, aztán a területet, a zöld, sűrű és roppant nagy, lépcsőzetes padokkal körülvett pályát túl a reklámtáblákon, amelyek közül néhány középen meg volt repedve, vagy a szélei voltak csorbák a túl erősen odacsapódó labdák miatt, szinte majdnem minden üres volt még, ritkán néhány árnyat lehetett látni a tribün alatt, az öltözők bejáratánál, aztán a tekintetünk rátalált a meszes talicskára is, amelynek segítségével felfestették a vonalakat a pályán, pontos, nehéz munkát igényelt, a kerekek nyikorogtak, hamarosan megérkezett a tömeg, a levágott fű illata elillant, de az esti harmattal visszatért újra. Megnyugtató, ahogy újra ezekre a meghatóan szép pillanatokra gondoltam, a szememet becsukva mosolyogtam, a fejem könnyedén szédült, hirtelen kiugrás a támadó vonal szélén, az edző kiabálja menj végig! menj végig! a gólvonalig, ahonnan át kellett passzolni egy hirtelen érkező középcsatárnak, ez a végzetes támadás, mondogatta az edzéseken, annak, aki nem követte az utasításait egy meccsen, nagy esélye volt arra, hogy félidőben vagy a következő meccsen lecseréljék. A csapat összeállítása ki volt téve egy kis üveges szekrényben, ami olyan volt, mint egy átlátszó postaláda, az első tizenegy név jelentette rend szerint a kezdőket, elmentünk tehát megnézni a listát, csütörtökönként késő délután, vagy péntek reggelénként, nyugtalankodva, hogy ott találjuk-e magunkat. Azokban az időkben mindent szerettem a fociban. A társaságot, a kámfor illatot, az izzadságot, esős időben a sáros szeges cipő nyikorgását, a késő tavaszi délutánok nyomasztó hőségét, futottam végig, a vonalig, mindig a kis hetes számmal a hátamon, siklottam minden lépésnél a vonalig, még ha négy közül három középcsatárt le is szereltem, vagy megsemmisítettem, a háttvédek sokkal nagyobbak voltak nálam, idősebbek is, az edző nem vette ezt tudomásul, nevetett, azt mondta, te vagy a mi szerencse csillagunk, nem kell félned, menj végig, ne gondolj semmi másra, hamarosan te fogsz elsőként mindig odaérni, hinni kell

benne, és igaza volt, néhány hónap elteltével én érkeztem mindig elsőként, kifogástalanul beadtam középre a labdát, számos gól született ebből, anélkül, hogy nekem sikerült volna egyet is belőnm, ami miatt mindig hiányérzetem volt. Hélène soha nem értette a futball iránti szenvedélyemet, ez odáig fajult, hogy fokozatosan felhagytam vele. A sport bosszantotta őt, a test izzadságban, szenvedésben. Kivéve a teniszt, aminek szerette az eleganciáját, a mozdulatait, öltözetét. Valójában ő egész életében egy másik világhoz tartozott, mint én. Ő jellemével a felső világból való volt. Én maradtam az alsó világban. A pincék világában.

*

Egészen egyedül boldogultam, és ez a büszkeség érzésével töltött el, ami egy kissé neveltséges, de az én koromban meglegedésnek számít, ha sikerül valami új, az embernek az a benyomása, hogy elfoglal egy területet, utoléri a kort, amiben él. A számítógép elég sokba került ahhoz, hogy csak időnként használjam. Egyébként szépnek találtam. Megszerettem a sík képernyőt, az élénk színeket, a gyors műveleteket, kivéve, hogy nem találtam meg, miként profitálhatnék az idős emberek számára adott kedvezményes tarifából, de nem számít, nem akadok fenn ilyen részleteken. Megtaláltam a leggyorsabb levelezési módokat, és egy mások elől elzárt helyet, nagyon ragaszkodom az elzárt helyhez, valószínűleg a beszélgetéstől való félelmemből, azért, hogy beszélgetésbe kerülök olyan személlyel, akihez semmi közöm, soha nem tudtam jól ápolni a kapcsolatokat, és amikor a városban vagyok, átmegek az utca másik oldalára, mielőtt meglátok messziről egy ismerőst. Hélène csak nevetett ezen, de olykor elkeserítette, amikor a legkisebb ürügyet is megragadtam, hogy hiányozzak a vacsorákról, hogy kereket oldjak, kétségkívül ez az oka annak, hogy nincs különösebb kapcsolatom a gyerekeimmel és az unokáimmal. Semmi keresnivalójuk nincs itt, mindent összevetve, ezt gondoltam a vasárnapi ebéd alatt, kedvesek, udvariasak, leggyakrabban unalmasak. Amikor az édesanyjuk élénk és vidám észjárására gondolok, azt hiszem, rám jobban hasonlítanak. Tartózkodás, a félelem, hogy alsóbb rendűnek tűnnek, vagy nem oda valónak, inkább hallgatni, és kedvesen mosolyogni, kivéve, ha valaki egy kicsit fel nem lendíti, az ebéd unalmas, mint ahogy tegnap is az volt. Kétségkívül haragszanak rám, hogy nem teszem a dolgom, hogy nem apának való vagyok, nem pótolom az anyjukat, csak egy kicsit lenne így, tehát várnak türelemmel, képmutatóan. Jobban szeretném a hangos szót, vagy az őszinte támadást, papa, adj nekünk lóvét, egész vagyoned van, amivel nem csinálsz semmit, nekünk jól jönne, most rögtön, a gyerekek kezdik a tanulmányokat, jobb körülmények közé kerülhetnének. Erre gondolnak minden nap, kotlik a vagyonán, örködik fölötte, nem osztja meg, egyébként ez a ház és körülötte a birtok túl nagy neki, el kellene adnia, vagy átadnia, és beérni egy kis házzal, vagy egy szép lakással a városban, az bőven elég lenne neki.

*

Az állomás nagyon sokat változott az utóbbi években, hirtelen felmértem az elmúlt időt, majdnem öt évet, Hélène halála óta. Azóta nem jártam erre, és boldog vagyok, mint egy fiatal ember, aki felfedezi a nagyváros légkörét, a gyorsabb karrier lehetőségét, ... nem szálltam azonnal taxiba, hogy végigmenjek a körutakon, a fák nagyon zöldnek tűntek, nagynak, étellel telinek, majdnem eufórikus voltam, szép fiatal nők mosolyogtak valakire, vagy talán rám, az arcukon látszott az a biztonság, hogy az élet szolgálni fogja őket, hogy a legjobb jön el, hogy a főváros ambícióik megvalósulásának színpadát kínálja számukra, hogy a szépségük eléggé vitathatatlanul bizonyul ahhoz, hogy megnyíljon minden ajtó előttük, táplálja a reményeiket, és látva ezt a biztonságot, az oly nyilvánvaló biztonságuktól libabőrös lett a hátam, nem a vágytól, hanem a kívánságtól, egy piszkos és ostoba kívánságtól, hogy fiatalabb legyek, ami teljesen tönkretette a jókedvemet. Buszra szálltam, egyenesen a

közjegyzőhöz mentem, majd később megyek a szállodába, a táskám nem nehéz, egy éjszakára szinte semmit nem hoztam, ha úgy gondolnám, hogy tovább maradok, mindent meg tudok venni helyben. Ifjúságom álmaim egyike volt, hogy szállodában lakjak, kötelék nélkül, a háztartás a rendben tartás gondja nélkül, még egy ízlés, amit nem osztott Hélène. Neki kellett az otthon, a dolgai maga körül, az emlékei, az élet összegyűjtött nyomai, ez a kétszemélyes élet, amitől jelenleg én meg akarok szabadulni, egyszer és mindenkorra. Végigjárva az utcákat a közjegyző városnegyedében, egy előkelő kerületben, megütköztem a nyilvánvaló luxus láttán, méregdrága autók, bőrárak, arany, bronz végtelenül, márkás szemüvegek, feltűnő órák, úgy tűnt, hogy az árukkal való hivalkodásnak ez a módja eltűnt egy időre, és most visszatér erősebben és mértéktelenebbül, mint valaha. Láthatóan nem mindenkinek ahhoz van kedve, hogy elrejtse a pénzét.

*

Megérti ugye, hogy mindig zavaró újracsinálni egy kolléga által megkezdett munkát, még ha nem is ismerem őt, bevallom, kiváló tanácsot adott önnek, minden részlet alaposan ki van dolgozva, a megoldás kedvező lesz az utódoknak az örökségi adó megfizetése szempontjából, de végül is az ügyfél a legfontosabb. A közjegyző hívta a titkárnőjét, hogy legépeltesse vele a dokumentumot, amit éppen most állított össze előttem, minden előző döntést érvénytelenített, a ház el lesz adva, kert és udvar beleértve. legnagyobb meglepetése arra irányul, hogy nem akarok semmit befektetni. Az összeg jelentős lesz, erősködött, egy csomó dolgot ki lehetne találni, hogy csökkentjük az adózási kötelezettséget. De nem, én készpénzt akarok, csak készpénzt. Miért jutott eszembe, hogy a kertet, a pázsitot a kertész gondjaira bízam? A feleségem, Hélène emléke miatt. Miért mondom le róla? A feleségem emléke miatt. Kételkedve feltekint. Végleges a döntése? Igen. És jól megfontolt? Nem annyira, de végleges.

Felállva a divatos, cseppet sem kényelmes székben, elképzeltem a pénzzel tele táskákat az eladás aláírásakor, de aztán az jutott eszembe, hogy ez nem lehetséges, csekkek kellene, banki csekkek ilyen nagy összeg esetén, mindig tudok majd kivenni a bankból, jelentős összeget készpénzben önmagunknál vagy otthon tartani nem ésszerű. Az iroda ajtajához kísért, különösebb szavak nélkül. A következő kliens valószínűleg megérkezett.

Visszatértemkor Pierre-Marc furcsa tekintettel fogadott, nyugtalanul kérdezte, minden rendben van-e, nincsenek-e problémáim vagy gondjaim. Szárazon annyit feleltem neki, hogy minden rendben van, és hogy majd szólok, ha beszélni akarok vele. Paulnak megrándult a válla, amikor egy tőzeggel teli zsákot rakott le, a fia helyettesíti majd, amennyire csak tudja.

Miután mindezt elrendeztem, élhetek még legkevesebb tíz évet, ami már egy tiszteletre méltó kor lenne. Közben elhatároztam, hogy elosztogatom ezt és azt, véghezviszek néhány adományt, egy kis alamizsnát. Tegnap az állomás mellett találok egy szép fiatalasszonnyal, két hónapja koldul, adtam neki négy száz eurós bankjegyet, először megijedt, bizonyára azt hitte, hogy akarok tőle valamit, de aztán rájött, hogy teljesen ártalmatlan vagyok. Lehajtotta a fejét, hitetlenkedve, aztán mosolygott. A jövő héten elmegyek megnézni, hogy ott van-e még.

A gyerekek hívtak és hagytak üzenetet, hogy megköszönnék a szép napot, ami nagyon jól sikerült, szokás szerint. Igen, minden jól történt. Mindig minden jól történik.

A diagnózis

Hideg van. Átható hideg, ami nem enyhül több napja, annak ellenére, hogy nem vetem le, még éjjel sem a vastag gyapjúpulóvert. Carlo azt mondja, hogy éjszakára le kéne tennem, és jól beburkolózni a takaróba, így ha reggel venném fel, kiegyenlítené a hőmérséklet különbséget, megpróbáltam egyik este, de vacogott a fogam. Mások, amint megfigyeltem délben az ebédnél, nem úgy néznek ki, mint akik szenvednek a hidegtől, sőt van itt egy fiú, aki mindig pólóban sétál, meg kell mondani, jó nagydarab, sőt kövér is, ez megvédi.

Az orvos tegnap reggel hívatott, éhgyomorral, újabb vizsgálatokat akart elvégezni, két pipettát televettek vérrel, kértem, hogy fekhessek le, mert mindig attól félek, hogy elfordítom a fejemet és igen rossz hatást tenne, ha most megtudnák ezt. Az ápolónő mosolygott, anélkül, hogy tudnám, szimpátiát, szánalmat vagy megvetést érez-e. Nehezen találta meg a vénámat, mindig így van, kezdek idegeskedni, egy kis izzadság jelenik meg a homlokomon, a fejem forog, hirtelen elsápadok, amikor fiatal voltam minden alkalommal elájultam, emiatt még kórházba is kerültem, amikor pár lépést tettem hátrafelé, és beleütöttem a fejemet egy mosdókagylóba, alaposan kivizsgáltak, lumbálpunkció, egy idióta orvos azt híresztelte, hogy túlادagolás, nekem, aki soha nem nyúltam egyetlen tiltott anyaghoz sem, a reakcióimtól való félelemből, és túlzott törvénytiszteletből. Amikor az első vizsgálatokat végezték, nyolc hónappal ezelőtt, a laboratórium dolgozója végtelenül kedvesnek mutatkozott, leültetett egy fotelba, arra kért, másfelé nézzek, gondoljak valami kellemes dologra, le is pörgettem magam előtt az előző éjszaka filmjét Julie-vel a teste forró, melle a kezemben, éreztem a szeretkezés utáni illatát, de már vége is volt, kaptam egy darab vattát és rá azonnal ragtapaszt, most viszont itt minden durvább, brutálisabb. Állva várok, húsz perce, a szürke ajtó előtt. Tíz óra felé jöttek értem. Azonnali beidézés. Minden gyorsan ment, aztán a folyosó ajtaja bezárult mögöttem, a becsapódó vas nehézkes zajával, és azóta semmi több. Az orvos valószínűleg telefonál, időnként hallom a hangját, érdes, mély hangját, de nem értek semmit abból, amit mond, a szavak nem jutnak el hozzám. Szeretnék elszívni egy cigarettát, ezen rágódom már jó öt perce, ez kéne most nekem, ez nyugtatna meg, elszívni egy cigarettát.

Milyen szép volt Julie, amikor találkoztunk. Még féltem is tőle. Arra gondoltam, hogy ekkora szépség túl sok egy embernek, hogy mások is megkívánják, hogy mindenkinek kedve támad megcsókolni, lefeküdni, mocskos dolgokat művelni vele. Túl korán érő voltam akkoriban. Újra erre gondolni is csak szégyen. Nem mondott semmit, kedvesen mosolygott, néha arra kért, hogy becézgessem még egy kicsit. Kicsi szobájában voltunk együtt, nem messze az egyetemtől, szűk ágya nyikorgott, hallottuk a szomszédokat, ahogy mentek a folyosón, próbálta elfojtani nyögéseit, előfordult, hogy nevetésben törtünk ki, lassanként egyre ügyesebben közeledtem hozzá, gyöngéden. Azonnal tudtam, hogy ő lesz életem asszonya, hogy csak ő lesz, eltévelyedés nélkül, sőt kísértés nélkül. Minden tetszik benne, szőke haja, beesett arca, bokájának finomsága, szinte szögletes válla. Furcsa, szeretem érezni egy kicsit a csontok vázát egy női testben, a bordákat, a csípők kiszögellését, a lapockák könnyed ívét, nem a mértéktelen soványság izgat, hanem a csontok gondolata, vázuk, a szőrök, a hónaljok, szeretem nyaldosni a hónalját a sűrűség érzetével a nyelvemen, vagy a fanszörzetét, egy szép, párás fanszörzetet, aminek csak a széleit borotválta azért, hogy ne látszódjon ki a bikini alól, még a két terhesség sem deformálta el, megőrizte eredeti alakját, és jellegzetesen rugalmas bőrének feszségét.

A gyerekek elég nagyok hogy megértsék, hogy próbálják megérteni. Luc nem fejezi ki soha az érzelmeit, tudom mégis, hogy nagyon ragaszkodik hozzám. Claire annyi éves, mint az édesanyja volt, amikor találkoztunk, jelenleg van egy kis barátja, és talán vannak hódolói, azt mondják, az apák féltékenyek lányaik szerelmeire, én soha nem voltam ilyen, én csak Julie-re voltam féltékeny, ahogyan a vállamra tette a fejét, a mindig ápolat hajára, válaszai

érzékiességére, vidám nevetésére, az aggódásaira is, a kicsikért, a munkáért, a szüleiért, akik nem jönnek soha hozzám, utálnak engem.

Az ápolónő kétszer átment az előszobán, ahol állva várakozok, benézett a vizsgálóba, ahol az orvos még mindig telefonál, aztán elment, furcsán nézve rám, mintha az arcomról akarna leolvasni valamit. A nők ritkának számítanak itt, cipőjük sarkának hangja szokatlanul visszhangzik a folyosón. Ami nagyon fárasztó, az a dekoráció, a színek hiánya. Bézs és szürke falak, egy faasztal, két szék, üres polcok. És a villanykörte már nem ég ebben az órában, már jócskán nappal van, vakító fény, a köd feloszlik lassacskán. Leülök. Bizonyára a szememre vetik majd ezt, de akkor sem gratulálnának, ha mindvégig állva maradnék. Szerettem ezt a reggeli fényt, hétvégeken, amikor Julie felébredt, meleg teste kirajzolódott a félhomályban, simogattam, ezt nagyon szerette, de nem mentünk messzebb, azt mondta nem, rossz szagú a szám, sóhajtottam, biztosan erős szagom van, neki soha nem volt rossz szaga, csupán illatozott, sietett a zuhanyzó felé, ez az első mozdulata, amikor felébred, hosszasan engedí a vizet, a gőz beárasztja a szobát, néha visszajön, törölközővel a feje körül, leül, tervezi a napot, kérdezet, nevet, beszél, megy a komód felé, hogy kivegyen egy tiszta bugyit.

Az ajtó kinyílik. Az orvos figyelmesen néz rám, aztán kijelenti, hogy nem szabad önt egyedül fogadnom, az asszisztensem elment megkeresni az igazgatót, bejöhet, itt egy kicsit melegebb lesz, tudom, hogy mindig fázik, mondta minden vizsgálatkor. Az ellenszenv érzése tükröződött az arcán. Egy nagyon kis ellenszenv. Leültem a három szék egyikére, amelyek az íróasztalával szemben voltak, ő azt mormolta, visszajövök, maradjon itt. Végül is az ember nem nagyon mehet innen sehová. És már vagy tíz perce várok itt. Lépéseket hallottam, kétszer, amelyek azonnal el is távolodtak. Hamarosan itt van a látogatás ideje.

Julie-t egy Monoprix pénztárában ismertem meg. Rögtön annyira megtetszett nekem, hiába voltam félénk, igazában félrehúzódó, mégis megszólítottam, azt mondtam neki, hogy nehéz, amit cipel, segíthetek vinni az egyik szatyrot, ő mosolygott, ittunk egy kávé és minden gyorsan ment, az élet már csak ilyen, tudtam én ezt, nem volt semmi szükség a várakozásra, szemben azzal, amit az anyám javasolt, és az apám is, szkeptikus hallgatásával. A biológiában mindig talál az ember kiutat, nem volt gond a jövővel, el akartam venni Julie-t, gyerekeket akartam tőle, ez nyilvánvaló volt nekem. Neki is, bár kétség kívül kisebb mértékben. A párok között ritkán van egyensúly. Az egyik jobban szeret, mint a másik. Szükség esetén én kettő helyett is szerettem volna. Minden féltékeny tette, egy piszkos és mégis csodálatos féltékenység volt, ami éltetett és akadályozott is egyben a létezésben. Néha elmentünk vidékre sétálni, hétvégén, a szülei házához közelébe, nem tudtam elviselni a fák iránti szenvedélyét, cirógatta azokat vagy csókolgatta a törzsüket, egy vagy két fát különösen fel-felkeresett gyerekkora óta, beszélt hozzájuk, lágyan, forgott körülöttük, elindult, visszament, néha nevetett mogorva kedvemen. Mégsem lehetsz féltékeny egy fára. Nos, hát én féltékeny voltam egy fára, mindenre féltékeny voltam, mindenre. Szerettem volna elszigetelni őt, elszigetelni minket. Elzárni, elásni, eltüntetni, hogy csak én lássam, senki más. A legrosszabb nyáron volt, a tenger mellett. Szeretett fürödni. És napozni. Elmentünk hát a tengerpartra, két teljes hétre, minden tekintet rászégeződött, a sok ember, mind arról álmodott, hogy elragadja tőlem. A túlzott napozás nem jó a bőrnek, A gyerekek megérkezése óvatosabbá tette, így hát délre mentünk ezután mindig, de nem a napra, hanem a hátsó részre, elszigetelt házat béreltünk, nagy kerttel körülötte, a gyerekek jól szórakoztak, sok volt az árnyék, tele volt fával, de olyan fákkal, amelyek megismerésére nem volt elegendő ideje.

Hangokat hallok az ajtó mögött. Az orvos rekedtes hangszínét vélem felismerni, a másik pedig biztosan az ápolónő hangja, de olyan halk, hogy lehetetlen felismerni, sem érteni, bármi is legyen a beszélgetés témája, hacsak nem valamiféle dühöngésről, izgalomról, vagy talán méltatlankodásról van szó. Amikor a nagyapám haldoklott, a nyugtatóktól csöndesen agonizált, órákat töltöttem az ágyánál, figyeltem szabályos, nagyon halk légzését, kifejezéstelen arcát, becsukott szemét, a hamarosan hasztalanná váló szemhéjakat, kiugró

orrát, beesett arccsontját, és azt a feltétlen törődést, amivel a nagymamám körülvette őt, minden nap megborotválta szorgosan, én azt szerettem volna, hogy hagyják nőni a szőrét, a szakállát, de nem, fenn kellett tartani a látszatot, a végsőkéig az úriember, egy tiszteletre méltó úr látszatát kelteni, aki szép karriert futott be, bár az biztos, hogy szép, jól jövedelmező karriert csinált, összegyűjtött egy kis vagyont a háború utolsó idejében, határügyletekből, titkos átjárásokból és mindenféle üzletekből, legalábbis én ennyit tudtam felfogni és még ott az ágyánál is hallottam a család pusmogásait, felesége, fiai, lányai, mind az öten összeesküdtek vagy előre intézkedtek vagy rendelkeztek. Nekem nem volt érdekem, hogy próbáljam megérteni mindezt. Egyszerűen arra emlékszem, amit mondott, kevés nappal azelőtt, hogy megérezte, végleg el fog menni, és beszélt nekem azoknak az embereknek a hihetetlen energiájáról, akik a frontról tértek haza, az 1918-asról, azokról a férfiakról és fiatalokról, akik elkerülték a halált, a legyilkolást, leküzdhetetlen életkedvük volt, szeretni, szeretkezni akartak, egy kis szomorúságot fedeztem fel a hangjában, hősök voltak, semmit nem tehettek ez ellen a hatalmas életigenlés ellen, ez mindent elsöpört, elég jól megértettem én már ezt akkor, és mosolygott, egy fals mosoly, melyet egy vigyor követett, aztán megismertem a nagymamádat, így fejezte be, emlékezve, újra elindulva az úton és többé már nem nézegetve oldalra.

Belép az orvos, szinte elhadarja a mondatot, mintha meg akarna tőle szabadulni, az eredményei nagyszerűek, Robert. Először szólít a keresztnememen, mint a többiek, szokás szerint így hívtak, Robert. A vizsgálatok nem mutatnak semmit, abszolút semmit, mindent ellenőriztünk, két mintán is, ön teljesen jól van. Nézem őt, azzal a szándékkal, hogy megértsem, mit gondol, mi jár a fejében, de nem látom, nem tudom felfogni, szétfolyik. Julie-t látom messzebb mögötte, a szerelemben könnyed mozgású testét, majd hirtelen az elnehezült testét a karjaiban, a kalapácsot oldalt, fa nyelének piros fekete végét, a kitörölhetetlen kalapácsot, amit leginkább a szememre vetettek, a mozdulat vadságát, a módszert, mintha módszerről lenne szó, nem, a kéznél lévő eszközökről volt szó, egyszerűen a felkészületlenségem eszközeiről, és hirtelen semmi, önnek semmi baja nincs, ez volt az utolsó mondata. Kimegy a helyiségből, nem csukja be maga mögött az ajtót. Az ápolónő jön be, egy ór követi. Az igazgató mindjárt jön, ő fog dönteni. És állva maradnak, elbarikádozzák az ajtót, egymás mellett, talán attól félnek, hogy megpróbálok elmenekülni vagy egy rossz mozdulatot teszek. Az ápolónő egy perc múlva még hozzáteszi, hogy nem tudom, hogy ez jó hír-e, és szinte azonnal azt mondja még, végül is ez nem egy rossz hír, aztán elhallgat, az ór is, bizonyára ő nem ismeri az ügyemet, nem értheti.

Valójában a nagyapám félt ettől az életerőtől. A féltékenység mindig a gyengeség jele, a bizonytalanságé, a bizalomhiányé, egy egészen másik személyiség felülkerekedik, fenyegetővé válik. Nem gondoltam erre addig, amíg az orvos be nem jelentette a hírt, kedvesen, sajnálkozva, igazán szomorúan fogadott egy kényelmes irodában, minden jó ízlésről tanúskodott, újra megerősítve, legalább a gyerekeim már felnőttek, mert semmit nem lehet tenni ilyen előrehaladott stádiumban. Nem tudatosan gondoltam a nagyapám szavaira abban a pillanatban, sem az elkövetkező hetekben, az eseményig. De beindított valamit az agyamban. Nézttem Julie-t és más karjában láttam, nem feltétlenül azonnal, a gyász idejét tiszteletben tartva. Az emberek csak erre gondolnak, összebújni, szerelmeskedni, odaadni magukat, ez a szenvedélyük, és ő is elkerülhetetlenül odaadná magát. Nem tudtam elviselni ezt a gondolatot, nem tudtam úgy ránézni, hogy ne ez jutott volna eszembe, ő más karjaiban, az első jöttmentében, vagy egy barátában, joga volt az élethez, ahhoz, hogy újra kezdje, amint mondani szokás, senki nem mondaná, hogy kegyetlen, még a saját szülei sem, akik szép vigaszt látnának ebben. Nem vette észre a szomorúságot a szememben, révedező tekintetemben, ahogyan néztem rá. Kétségkívül azt gondolta, hogy a saját sorsom miatt kínlódom, a viszonylag rövid idő miatt, ezt mondta az orvos, biztos volt a dolgában, lesznek más vizsgálatok, de azok pusztán rutinból, el kell viselnem. Nem mentem vissza újabb

vizsgálatokat csináltatni, mire lett volna jó. És most semmi, nincs semmi. De túl késő ahhoz, hogy ne legyen semmi bajom, nagyon nagyon késő, ezt akartam a pofájukba ordítani, az ápolónőnek és az örnek, és leginkább az orvosnak, aki oly hamar elment, sok munkája lévén, túlterheltnék látszott.

Az igazgató érkezik, hallom a lépteit a folyosón, lépteit száz közül is felismerném, vagy inkább a cipőit, a gumi könnyű csikorgását, ez márkás cipő, angol, szeretem ezt a nyugodt zajt, ezt a kényelmes zajt, de most félek, nagyon félek és fázom.

Rögtön azután elmentem dolgozni. Nem mondtam semmit. Egy kis idő elteltével hivatott a főnök az irodájába. Azt gondoltam, hogy megtudta, hogy értesítették, hogy mindent felfedeztek, talán a házfelügyelő vagy egyik gyerekem váratlanul betérve hozzánk, másoltattunk nekik kulcsot, ez egy régi szokás, arra az esetre, ha mi elvesztettük volna a miénket és még azért is, hogy egy kicsit még otthon érezzék magukat, de egyáltalán nem, egyszerűen csak ócskának találta a laboratóriumunkat. Ez akkor szúrta neki szemem, amikor legutóbb egy fontos klienssel jártak körbe, az a szó hogy „szemet szúr” furcsán csengett a fejemben. Újra akarta festetni a falakat, felújítani a bútorzatot, kiváló eredményeink voltak, az kell, hogy a sikerességünk látszódjon. Az egyik blokk csapatának tüstént ki kellett venni a szabadságát, ugyanabban az időben, júliusban. Egyszerűen azt válaszoltam neki, hogy a szabadságok ideje valóban eljött. Talán még mosolyogtam is, semmilyen provokációt nem akartam, inkább az abszurditás érzése miatt. Megkerestem a felöltömet a laboratóriumban és kimentem a nagy épületből, egy kissé mindenütt meg volt rongálódva, a főnöknek igaza volt. Buszra szálltam, elmentem a lányomhoz, késő délután volt. Kétszeri csengetésemre a barátja válaszolt, szinte kiabáltam neki, hogy beszélni akarok a lányommal, megérkezett, leültünk a konyhában, elmondtam neki, mindent elmondtam. Nem hitt nekem. Félelem fogta el, de nem hitt nekem. Nem tudta, mit csináljon, mit mondjon. Nézett rám mereven, majdnem kérdő tekintettel, mintha egy jelet, egy nyomot keresne. Fel kellene hívni Luc-öt, végül ennyit mondott. Beleegyeztem. Soha nem volt különbség az én szememben a két gyerekem között, mindkettővel pontosan egyformán bántam, és Julie is. Egyszerűen egyenes járatom volt, hogy eljőjnek Claire-hez, míg Luc-höz menni sokkal komplikáltabb, és ekkor még Luc a munkahelyén van, soha nem végez húsz óra előtt. Claire először a munkahelyi számát próbálta hívni, aztán a mobilján érte el. Elég gyorsan megérkezett. Ő sem tudott mit mondani, valójában nem hitt nekem.

Sem a lányom, sem a fiam nem akart a lakásba menni. Elmentünk a rendőrségre. Azután minden nagyon gyorsan ment, és nagyon lassan is ugyanakkor. Folyosók, irodák, egy cella, furgon, bíró, orvosok, furgon, egy másik cella, aztán más cellák, beszélgető helyiségek, értetlenség. Csak Claire tett erőfeszítést. Kérdéseket tett fel. Ő ismerte az anyja iránt érzett őszinte szerelmemet, de miért nem mondtam semmit a vizsgálatokról, az orvos diagnózisáról, ha beszéltem volna nekik, ha beszéltem volna vele erről, ez soha nem történt volna meg, bezárkóztam a saját magam okozta csapdába, ezek az ő szavai voltak, amelyeket elmondott minden látogatáskor, bezárkóztam a saját csapdámba. Három rendkívüli hónap, mondta nekem az orvos. Szenvedve, nagyon, egyre jobban. Aztán a felesége szabad lesz, talál majd valakit, az emberek nem az egyedüllétre termettek. Nem mondta ki ezeket a szavakat, de ezt gondolta. Leolvastam az arcáról, amikor megkérdezte a feleségem, a gyerekeim korát. Láta az életet, ami folytatódik számára, számukra, egy élet nélkülem, egy élet mással, vagy másokkal, karok, amelyek megkaparintják őt, elragadják, megsebzik, behálózzák. Puha bőre van neki, Julie-nek, és törékeny, a legkisebb nyomás is véraláfutásokat okoz neki. Bizonyára ezért választottam a fejét, a fejbőrét. A kék foltok miatt. Hogy ne okozzák neki mindenhol kék foltokat. Nem tudom, pontosan hányszor ütöttem rá, ezt a boncolás kapcsán lehet megállapítani. Nem sikerül meghallanom, amikor erről van szó, nem is érdekel, mintha ez más ügye lenne.

Az ápolónő bejelenti, hogy az ügyvédem megérkezett. Már nem igénylek semmiféle orvosi gondozást, nincs értelme. Egyszerűen ellenőrizni kell a véretem, mert az utóbbi hetekben bekapott gyógyszereknek kellemetlen hatásaik lehetnek, miféle kifejezés ez a kellemetlen. Aztán az igazgató azt mondta nekem, hogy Robert, ez mindent megváltoztat, végül is ez sokat változtat a dolgokon, nem tudom, mi fog történni, de valaminek feltétlenül történnie kell. Nem vág meglepett arcot, tette még hozzá gyanúsán. Aztán elment, kiadva a parancsot az ajtó mögött álló őrnök, hogy kísérjen vissza. Egy elszigetelt cellába, az jobb lesz.

Carlo csalódni fog. Nagyon szeretem őt, figyelmes másokkal, mindig megkérdezi mi újság, amikor valakinek problémája, gondja, betegsége van. Hiányozni fog.

A tengeren

I

Messziről először csak a nylon széldzseki piros foltját láttam. Egy árnyékot, Raoul kis hajójának hátsó ülésén ülve. Aztán jobban megnéztem a haját, hosszú és szőke. Igazán csak akkor ismertem meg, amikor eljutott a kikötőig, ügyetlenül mászott fel a létrán. Louise fiúsan rövidre nyírt frizurát viselt annak idején, majdnem kefrizurát, de volt idő természetesen, hogy megnőjön, közel hét év alatt. Megőrizte a régi karcsúságát, és nagyon sápadt arcának egyféle soványságát, recés, zöld szemei közepén, mint két kénnel maratott smaragd. Soha nem jönnek látogatók ide, Raoulon kívül, aki az élelmiszer utánpótlást hozza minden szerdán, tizenegy óra körül, nem szokott késni, minden második alkalommal elfelejti a könyveket, amelyeket kértem tőle, vagy azt erősítgeti, hogy nem érkeztek még meg. Ritka könyvek ezek, nehéz megtalálni, mentegeti magát, a könyvesboltnak meg kell rendelnie azokat, tudnom kell, hogy egy szigethez lassan vezet az út, különösen a rohanó időkben. Ez az ő kifejezése, a Raoulé, néhány hónapja, „a rohanó idők”. A tengeren ennek szokatlan csengése van. Kétségkívül azért, mert itt nem gondol annyira az ember az időre, még kevésbé a rohanásra vízzel körülvéve egészen a horizontig, kivéve néhány kivételesen tiszta napot, amikor látni lehet a tengerpartot. De ez ritka.

- Miért jöttél ide?

- Nos, hogy lássalak.

- Csak így...

- Igen, csak így. Úgy tűnt, mintha mosolyogna, aztán hirtelen elfordítja tekintetét. Öt éve, hogy rátaláltál erre a hajóra?

- Már hat. A pasas, aki itt volt előttem éjjeli őrként, tizennyolc hónap után lelépett. Családja volt. Feleség, gyerekek, akik a parton maradtak. Hiába szegény az ember, nem feltétlenül tud mindenhez hozzászokni.

- Miért mondd ezt?

- Mert ez az igazság. A szegények nem fogadnak el mindent.

Louise egy gyapjú kiskabátba bugyolálta be magát és a hajókorlátba kapaszkodik azért, hogy ellensúlyozza magát, kis táskája a hátán, nem utazótáska, csak kevés holmit hozott magával. Arra gondolok, vajon megértette-e, hogy kénytelen lesz a fedélzeten maradni két hétig. Raoul biztosan nem mondta el világosan, összezavarja az embereket sallangos magyarázataival. De a bárka már messze van.

- A hajó másik részébe nem mész soha?

- Nem. Az átkelés nagyon veszélyes, a biztosító szigorúan megtiltotta az átjárást. Egy viharos éjszakán a hajógerenda egy kicsit még tovább repedt, azt hittem, az egész elúszik. Aztán stabilan megállt. Most olyan, mint két szemben álló tömb. Szerencsére még egymáshoz vannak kapcsolódva, mert a horgony ott van lent szemben. Látod, ott lehet látni a láncrest és a nagy láncot, ami mögötte lóg.

- A zászló mégis úgy néz ki, mintha majdnem új lenne.

- Oh, igen... Raoul azt mondogatja, hogy a társaság megköveteli, de biztos vagyok abban, hogy az ötlet tőle származik. Minden évben egy újonnan lobogó zászlóval érkezik és be kell szállnom a hajójába, hogy a másik oldalra akasszuk fel, az árboc csúcsára. Legutóbb, alig két hónapja, éppen Karácsony után történt mindez.

Raoul ma dupla adag élelmiszert hozott, mert a jövő héten nem jön. A társaság kérdezte egyébként, hogy nem tudnám-e beérni ezentúl kéthetente történő élelmiszer

ellátással, ez egyszerűsítene a dolgokat, „ezekben a rohanó időkben”. Hozta ezt a nagy doboz könyvet is, majdnem elfelejtettem. A másik meglepetés miatt. Nevetett. Kifizettem neki a könyvszámlát, kerekítve, mindig mondogatja, hogy nincs nála apró. És indult is vissza, még ennyire sosem sietett, válasz nélkül hagyva a minden bizonnyal hozzá intézett kérdéseket. Vissza kellett volna utasítanom, hogy feljöjjön Louise, követelnem kellett volna, hogy menjen el, ugyanolyan hirtelen, mint Raoul, semmi nem kötelezett arra, hogy elfogadjam a látogatását.

- Rögtön ide jöttél letelepedni?

- Hogyhogy rögtön?

- Úgy értem, miután eljöttél onnan?

- Először munkát kerestem a szigeten. A nővéremnél, Elenánál laktam. Próbált segíteni nekem. De semmi. Lehetetlen bármit is találni az én problémáimmal. Amikor ez kínálkozott, azonnal megragadtam az alkalmat.

- De kimész néha mégis a szárazföldre?

- Nem. Már több mint három éve nem. Kezdetben elmentem egy hétre Elenához, Húsvétkor és egy hétre Nagyboldogasszony ünnepén. Legutóbb a temetésén voltam. Szinte senki nem volt a szertartáson. Két vagy három barát, egy unokatestvér, akit igazából nem ismertem és a pap. Egy új, egy fiatal. Rosszalló tekintettel nézett rám. Biztosan arra gondolt, hogy hagytam a nővéremet egyedül meghalni, vigasztalás nélkül. Soha nem volt érzékem a családhoz.

II

Louise azt akarta, hogy szellőztessek ki. Áporodott szag terjengett. Nehéz volt lélegezni. De azonnal megelőztem a mozdulatát. A légy miatt. Végül nem beszéltem neki a légyről. Azt mondtam neki, hogy erős szél fúj, különösen este. Zavart tekintettel nézett rám, nem szólva semmit. Kerestem a szavakat. A beszéd sosem volt az erősségem. Kihasználtam a pillanatot, amikor lesütötte a szemét, aztán viszont kérdéseket zúdítottam rá.

- Mégis az lett a vége, hogy elhagytad?

- Igen.

- Mikor?

- Később.

- Mikor később?

- Nincs jelentősége.

- És a gyerekeid?

- Óh! Léo, mindez a múlt.

Feláll, tesz néhány lépést bizonytalanul egyensúlyozva, újra leül. Idő kell ahhoz, hogy hozzászokjunk a nem egyenes talajhoz.

- Mit olvasol itt, a magányos napokon? - kérdezi tőlem hirtelen.

- Mindent. Regényeket. Vagy filozófiát. Főként filozófiát.

- És értesz belőle valamit?

- Ez egy kicsit olyan, mint a dominó. Összerakom, a gondolatok asszociációjával. Alapjában semmi nem bonyolult az abszolútban. És aztán, ahogy mondta, nem is tudom ki, „a magányosság a lelkek gyógyítója.”

Louise-nak most is, mint oly gyakran, megjelenik az arcán az a szép, hitetlenkedő naivság kifejezése, amit annyira szerettem benne, majd végül forog a székén, álmodozva könnyedén, majd hirtelen mintha nem is itt lenne. Hátat fordít nekem.

- Ha láttad volna ... Elviselhetetlen volt. Az alagút. Az ajtók. Háromszáz ötven tonna mindegyik... Egy ajtó az egyik végén, egy ajtó a másikon, és tizennyolc ezer ember belül.

- Miről beszélsz Louise? Nem értek semmit abból, amit mondasz.

- Az autót, Léo. A földalatti szakasz, ami a Régi város alatt megy át. Bezárva! Pif-paf! Tizennyolc ezer ember összezsúfolva az egy kilométeres alagútban. Az első perctől kezdve fulladoztam. A kicsinek még rosszabb volt. A legkisebb meghülés végzetes lehet számára. Senki nem akart meghallgatni. Volt más sürgős eset. Mindenkinek nehéz volt! Mindenkinek erőfeszítést kellett tennie! Bátorság! Fegyelem! Rend! Csak ezeket a szavakat lehetett hallani...

- De mit kerestél te ott?

- Az én házamban nincs hivatalosan elismert, nukleáris energia elleni védőhely a pincében. Így, egyenesen az ilyen emberek számára, mint én, készült alagútba kellett menni, és elfoglalni a helyeinket. F 428 és F 429, emlékszem még. Ha meggondolja az ember, hogy te ástad ki azt az alagutat... Ott voltál.

Megfordult és szilárd nyugtalansággal nézett rám, mintha engem vádolna. Annyi alagutat fúrtam! Véstünk a sötétben, heteken, hónapokon át. És aztán átmentünk egy másik lyukhoz, máshová. Hogy nyeljük még egy kis sziklaport, egészen addig, amíg elegendő kosz lesz a tüdőnkben ahhoz, hogy kiérdemeljük egy jó kis eltávozást.

Olyan mozdulatot tesz, mintha fel akarna állni, de aztán mégsem teszi. Hangjának tónusa majdnem könnyögvé válik.

- Biztosan nem akarsz szellőztetni egy kicsit? Csak egy percig?

- Nem. Nem kell.

- Megfulladok.

- Pihened kéne egy kicsit, Louise. Kimerültnek látszol.

- Igen, talán... Három napja nem alszom.

III

Odajött hozzám, egy csésze kávéval a kezében, amit kortyolgat. Még csak nem is kínált meg. Erről felismerem, Louise, aki magát kiszolgálja anélkül, hogy másokra is gondolna. Úgy tűnik, teljesen elmerül a gondolataiban.

- Összeomlottam. Egy nap végén, összeomlottam. Odaadtam a gyógyszert a kicsinek. Odaadtam neki mindet, amit magamhoz vettem, csak hogy csukja be a szemét, hogy ne gondoljon többé a lélegzésre.

- Milyen kicsiről beszélsz?

- Soha nem tudott úgy élni, mint a többiek, a betegsége miatt. Korai öregedés, mondták az orvosok, a funkciók általános gyengeségével. Nem élt volna húsz évnél tovább. Ez volt a maximum, amit remélhetett. Beadtam neki a gyógyszereket, aztán elmentem elszívni egy cigarettát, megpróbálva elrejtőzni egy sarokban...

A komp messze halad el, és háromszor jelez. Otthagynom Louise-t, megyek a parancsnoki kabinba, két jelet adok a szirénával, válaszképpen, mint ahogy ez szokássá vált az évek folyamán. Ők ott a kikötőben így győződnek meg arról, hogy életben vagyok, hogy minden rendben van. Vagy egyszerű szokás csupán. Néha azt kérdezgetem magamtól, mi történne, ha egy napon nem válaszolnék a két szirénahanggal. Vagy ha mással lennék elfoglalva. Ha a végén lennék például, éppen abban a pillanatban. Elküldenék Raoult azonnal, értesítenék rádión? Vagy egy rendőrségi hajót? Vagy semmit. Végül is ez még soha nem történt meg. Mert itt nem igen vannak teendőik. Nem úgy, mint az első évben, amikor jól be kellett rendezkednem, és mindent szintbe kellett állítani. Ékeket csúsztatni a bútorok alá, megigazítani a polcokat, hogy egy kicsit horizontális legyen minden ezen a közepen beszakadt hajón. Mégsem élhetünk lejtősen. Nekem végül is nincs szükségem nagy helyre. Nappal elég a térképszoba, itt van a könyvtár. Alvásra a hajópallót választottam. A kilátás gyönyörű innen, amikor jön a hajnal. A társaság soha nem fogja rendbe tenni ezt a hajót.

Egyedül a rakomány érdekli őket. A wolfram hajóút, úgy tűnik, megbukott az utóbbi hónapokban. Nem sietnek túlságosan, hogy elintézzék az ügyet.

IV

- Enned kéne egy kicsit.
- Nem vagyok éhes.
- Erőre kell kapnod. A tengeri levegő legyengít.
- Nem, nincs kedvem.

Nem változott. És szinte fiatalodott. Zöld szeme félelmet kelt bennem. Már elfelejtettem szemeit. És most itt vannak, a fáradtság ellenére nagyra nyitva. Louise azt szeretné, hogy akasszak az ablakra takarót, vagy bármi mást, ami sötét, mert álmatlanságban szenved és gyakran csak hajnalban talál rá az álom, de a szobába ilyenkor beáradó világosság miatt nem tud aludni.

- Akarod, hogy levigyem az ágyat térképszobába? Ott sötétebb van.
- Óh, nem, oda a könyvek közé... Miért nem akarsz egy kis időre ablakot nyitni, Léo?

Csak egyet.

- Túl hideg van. Ráadásul az ablakkilincsek berozsdásodtak, nem lehet elfordítani a fogantyúikat.

Louise leszegte a fejét, hogy visszanyerje gondolatai menetét, vagy, hogy elűzzön egy rossz álmot. A szemeimet keresi, aztán elfordul tőlem és tekintetét a távolba emeli, az üvegen túlra.

- A nagy bunkerban, amit az alagút közepén emeltek, a hegység szívében kiásott hét szinten, cellák voltak. Igazi börtöncellák. Veszélyes, erőszakos embereknek tartották fenn, akiket el kellett szigetelni. Engem inkább elűztek. Halálbüntetés, bizonyos mértékig. Nem egy hirtelen döntés volt, sokáig hezitáltak. Végül a rendőrfőnök két emberével vezetett a vészkijárat felé egy véget nem érő, lejtős folyosó végéig. Lépéseik a csizmában visszhangzottak a betonon, néztem a fal mentén a csöveket, amelyek közül az egyik biztosan a levegőt vezette. Tizennyolc ezer személy lélegzetvétele függött ettől a csőtől. Egy műszaki hiba, egy merénylet, és mindenki megfullad. Erre gondoltam, az elviselhetetlen fájdalomra, a levegő hiányára, a fuldoklásra. Amikor megérkeztünk a zsilipkamra első ajtaja elé, a rendőrfőnök megadta a kódot, és mielőtt felvette volna a maszkját, azt mondta nekem, ez olyan, mint az orosz rulett. Úgy tűnt, mintha mosolyogna, szimpátia vagy együttérzés jelent meg a tekintetében. Hátat fordítottam neki, és kijöttem a zsilipkamra második ajtaján, ami nagyon súlyos volt vastag betonjával. Kint szép idő volt. Különösen szép csendes idő.

V

Híreszteléssel kezdődött, aminek az újságok, aztán a rádiók adtak hangot, és minden feltüzesedett. A hatóságok először valótlannak nyilvánították, nincs semmilyen kockázat, semmilyen veszély, mindenki folytathatja megszokott tevékenységeit, a helyzetet uralják, de az emberek nem hittek benne, már nem akartak kimenni, az üzletek egymás után zártak be, az aggodás általánossá vált, és hirtelen rendeletek születtek, mindenkit felszólítottak, hogy menjen a számára megjelölt védőhelyre, a legkisebb késedelem nélkül.

Levegőt vesz, arcán grimasz jelenik meg, a szenvedés grimasza.

- Megtaláltam a hivatalos papírt, egy autóutat jeleztek, annyira hihetetlennek tűnt. Amikor megérkeztünk, már lehetetlen volt a közlekedés, már sokan voltak. Néhány óra elteltével beléptették az embereket az alagútba, százas létszámú hullámokban, főként családokat. Aztán kiosztották a fém szerkezeteket és a védővásznakat, az egészen sejtyszerű üreges rendszerben mindegyikünknek fel kellett mennie a fekvőhelyére, közös sorsot vállalva

a szomszédokkal, kaptunk egy kis eligazítást is az egészségügyi felügyeletről, a tilalmakról, nem dohányozni, főként nem dohányozni, és nem kiabálni, betartani az alvásra kijelölt időt, jelenteni a légutak betegségeit. Nem mondtam semmit a kicsiről. Nem számítottam maradni. Nem akartam bekapcsolni a radioaktivitást jelző készüléket. Érted?

- Nem, semmit nem értek a zagyvaságaidból. Először is, ki ez a „kicsi”?

- A kicsi. A kicsi volt, ennyi az egész.

- És a férjedet miért hagytad el végül?

- Mondjuk, hogy... nem volt más választásom.

- Vagyis?

- Mit vagyis?

Leszegte a fejét, hitetlenkedve. Aztán lágyan elérzékenyült.

- Csak te maradtál nekem...

- És a gyerekeid?

- Milyen gyerekek?

- Hát a gyerekeid!

- Oh, ők... jelenleg a nagy villa betonpincéjében kell lenniük az apjukkal. Hidd el, nekik nem kellett a nagy alagútba menekülniük. Mindenféle kötelező kellék megvan otthon. Több hónapra való élelmiszer tartalék.

Nem ismertem ajkai szögletében ezt a keserűséget. Először jelenik meg ez a kifejezés az arcán, még az érkezése óta is.

- Mikor mentél el otthonról pontosan?

- Honnan otthonról, Léo?

- A férjedtől, a családotól...

- Régen. Nagyon régen. Nem ismerem ki magam a dátumokban.

- De mégis?

- Mindig rossz memóriám volt, tudod te azt nagyon jól. Nincs egy kis borod?

- Nem iszom bort.

- És whisky? Pálinka?

- Nincs. Semmilyen alkohol.

Még mindig megvolt az a szokása, hogy rágcsálta ruhaujjainak végét, amikor szorongás fogta el, és a gyapjú melegítőmnek, amit ébredéskor magára vett a viharral, a közepes viharral együtt érkező hideg ellen, is ez lett a sorsa. Nagyon szerette viselni az én túl nagy ruháimat, a kis hotelszobában, és bohóckodni a tükör előtt, vagy odabújni hozzám az ágyon, szótlánul cirógatni, végül egyszerűen azzal fejezve be, hogy megkérdezte, mikor látjuk egymást legközelebb. Azok a napok, amikor nem tudott jönni, amikor túl nagy volt a rizikó, amikor a gyerekeivel kellett foglalkoznia, amikor férje valószínűleg otthon maradt, amikor a családdal kirándulni mentek, azok a napok egyre ritkábbak lettek, odáig jutottunk, hogy szinte mindennap láttuk egymást, mint egy igazi pár, anélkül, hogy én valaha is igazán megértettem volna, hogy ténylegesen a helyzete változott-e meg, miután a gyerekei felnőttek és egyre önállóbbak lettek, a férjét foglalták-e le jobban az ügyei, vagy egyszerűen lemondott róluk. És a velem való életet választotta. Vagy az életet senkivel.

- Rögtön az eljövetelem után... elhagytad?

- Nem hagytam el, Léo. Elűztek. Elűztek otthonról, egyik napról a másikra. Nem tudta megérteni. Azok alatt az évek alatt semmit sem sejtett. Egy különös, talán kissé bolondos asszonynak tartott, de erre talált magában mentséget. Elviselt. Mindenki elviselt. A családjá, a gyerekei. A *mi* gyerekeink. De az, túl sok volt neki. Nem tudta lenyelni a sértést.

Feláll, nyitogatja a fiókokat, pakolgatja az asztalon a holmikat, nekitámaszkodik egy bútornak, szeretne egy cigarettát, annyira vágyik dohányozni. mondom neki, hogy nem fog találni, jobb lenne, ha másra gondolna. Rám szegezi a tekintetét, felvonja szemöldökét, jobb

arcát megvakarja a mutatóujjával. Keskeny, szép, hosszú ujjával. Csak mindig annyira rágja a körmét, egészen véresre.

- Tudod, káprázatos volt, amikor kijöttem az alagútjukból a minap. Nyolc napja? Tíz napja? Már nem tudom. A város elhagyatott volt, egyáltalán senki az utcákon, semmi. Csönd. Valami irreális. Elmentem megkeresni a kis Fiatomat, és aztán egy óra bizonytalankodás után eldöntöttem, hogy lemegyek délre. El akartam menekülni, átlépni a hegyeket. Nem volt autó, hogy úgy mondjam, az utakon egészen a határig. Minden nagyon békés volt. Majdnem nevettem, amikor rájuk gondoltam az elzárt alagútjukban és szofisztikus védelmükben. Azok az emberek, mintha a sírjukban lettek volna eltemetve.

Hirtelen nagyra nyitja szemét és cinkos mosoly jelenik meg az ajkán.

- Megint harapdáltam a pulóvered ujját, ezt nézed?

- Igen.

- Emlékszel, mennyire idegesített ez? Azt mondtad, hogy nincs annyi ruhád, hogy nincs lehetőségem...

- Ez igaz...

- De mégis te akartad fizetni a szállodát, minden alkalommal... Miért nem mentünk hozzád?

- Tudod jól, hogy egy társammal laktam együtt.

- Soha nem hittem el.

- És mégis. A vállalat adta nekünk ezt a kis szobát, levonta az árát a bérünkből. Jobb volt, mint a lakókocsikban.

VI

Már tíz nap telt el Louise érkezése óta. Rosszul alszom. Ő az ágyon rendezkedett be, és én a díványon, kevésbé kényelmesen. Hallom éjjelente mozgolódní. Ennek nincs semmi értelme. Nem arra való vagyok, hogy megoszam az életemet valakivel. Ő ezt ugyanolyan jól tudja, mint én. Ezért nem jött, régebben.

Ébredéskor, hallottam, amint sürgött-forgott, először azt gondoltam, rosszat álmodott, és aztán láttam, amint gyorsan az ablakhoz megy.

- Nem, Louise!

- Hiszen megfullad az ember. Legalább az ajtót... Csak egy kicsit hagyjuk nyitva.

- Nem. Itt van a légy.

- A légy?

- Igen, a légy. Nem értheted.

- Hiányzik a levegő. Megbolondulok. És cigaretta sincs. Bor sincs.

- Egy legyet kell tartani állandóan a házban, egész télen. Ez szerencsét hoz. Látod, ott van. A lámpaernyőn.

- És emiatt az átkozott légy miatt fulladozunk?

- Ne nyúlj hozzá!

- Te bolond vagy...

Tudtam, hogy nem fogja megérteni. Hogy gúnyolódni fog rajtam. Rajtunk. Családi szokás, talán az egyetlen. Babona, javította ki Louise. Az édesanyám mindig hagyott egy kis ennivalót, kenyérmorzsát, rántotta maradékot, tejet... Jól tartotta a téli legyét, attól félt, hogy elmegy...

VII

Holnap után jön Raoul. Végre visszanyerem a szokásaimat, a nyugalمامat. Nem tudok olvasni Louise jelenlétében. Sem koncentrálni. Érzem a szemét. Hallom a hallgatását.

Valami felborult. Néha annyira levertnek tűnik. Oly távolinak, néha. A légy eltűnt. Lehet, hogy a terítő miatt, amit az ablakokra akasztottam. Valószínűleg a könyvtárszobába menekült.

- No és a gyerek?

- Kérlek.

Hirtelen föláll.

- Igazán nagyon hideg van. Elegem van ebből a szélből, ebből a zajból, ebből a tengerből. El akarok menni!

- Beteg volt?

- Igen, vele született betegsége volt, és... Olyan szép volt. Lány tekintetű. És fekete haja volt, nagyon fekete. És vékony. Nagyon vékony. Mint te...

- Hány éves volt?

- Annyi, amennyi. Tudni akarod, hány éves volt... Vajon én tudom? Száz éves. Nem. Bocsáss meg! Öt éves... Hat éves...

VIII

Nagyon szép az idő az utóbbi napok esőzése után. Ma reggel hallgattam a rádiót, először már nagyon régóta. Nem mondtak semmit, semmi veszély nincs sehol. Az anticiklon vasárnapig megmarad.

IX

Raoul váratlanul jelent meg, az imént. Próbált benézni a redőny résein keresztül, vagy a hajóablakon, mondtam neki, hogy Louise gyengélkedik, nyomja az ágyat, nem kell zavarni. Hozzátettem még, hogy a szél miatt. Egyféle migrén. Majd megszokja, felelte Raoul. Szeretett volna kérdegetni, vagy célzásokat tenni, de én rövidre fogtam. Gondolkoztam a társaság javaslatán, kitűnő ötlet, sőt, lehetne csak egyszer jönni havonta. Meg kell emelni az adagot, jegyezte meg. Minthogy ketten vannak. A vezetés nem fog semmit hozzá szólni. Dupla adagot hozok majd, kiáltotta még kis hajójából, mosolyogva. Barátságosan integettem neki a karommal, mialatt távolodott, arra gondolván, hogy a felesleget majd a halaknak adom. Soha nem szerettem a túlságosan teletömött szekrényeket.

A kézirat

Az eleinte ólomszürke ég felszakadozott, a köd fokozatosan veszített sűrűségéből és a végén a bejáráshoz vezető utat bőségesen bearanyozták a napsugarak, de talán elfelejtette a randevúnkat a múltkori rövid telefonbeszélgetés óta, éppen csak egy portré lenne, egy kötetlen beszélgetés, ön mégis irodalmunk egyik legnagyobb neve, kért egy kis gondolkodási időt, aztán a házvezetőnője, Mattilda, aki a titkárnője is, visszahívott, rendben van, a jövő kedden, ne jöjjön túl későn, gyorsan elfárad, fél tíz tökéletes lesz.

Mindenféle hírek terjengtek róla, betegségről, visszavonulásról, teljes elszigetelődésről, és aztán hirtelen először úgy tíz éve azt mondták, hogy megint ír, visszanyerte a teljes aktivitását, a dombok közötti, igazából szinte a hegyen található magányos házában, és én szerencsét próbáltam. Az újságnál teljhatalmat kaptam. Nagy szám lenne, mondta az igazgató, nincs túl sok nagy nevünk, aki jelenleg is él, őt világszerte ismerik, még ha egy kissé el is felejtették néhány éve. Vehemensen ellenkeztem, mindenki emlékszik rá, és az új könyve óriási esemény lesz. Az igazgató lehajtotta a fejét, ön közel áll az irodalomhoz, azt hiszi, hogy az értékeit mindenki osztja, de előbb nézze meg, mi érdeklí ma az embereket, aztán beszéljen nagy eseményről. Mégis belement, hogy fizeti a vonatot első osztályon, és egy bérelt autót. Ez nem volt túl gyakori.

Az utolsó könyvének kiadása óta soha nem láttam viszont a nagy író, tizenöt éve ennek. Már akkor, néhány kritikus azon volt, hogy megtudakolja, ez az utolsó könyve-e, végül is az ő korában a művet befejezettnek lehet tekinteni, jobb lenne megtakarítani a felesleges publikálásokat, bár a kései alkotásoknak megvan a varázsuk, és az igazságuk, van valami, ami miatt nem lehet érezni bennük a tehetetlen nekibuzdulást, az elcsábulás ösztönét. Többet akartam tudni, óvatosan közelíteni, megismerni a kerülendő témákat, de láthatóan ő felégette a hozzá vezető hidakat, a barátai sem látták évek óta és nem tudtak semmit erről az újragezdésről. Az első vonat hajnalban indult, újra elolvastam a feljegyzéseimet és az összes dokumentumot, amit az asszisztensem készített elő, közel száz nyomtatott oldal, régi beszélgetések, többé-kevésbé tiszteletre méltó blogok. Egy vastag iratcsomó, amin hamarosan el is aludtam. Mindent összevetve ismertem a könyveit, mindegyik könyvéből hosszú részeket tanultam meg kívülről a középiskolában, az akkori barátnőm fanatikus volt ebben, az első lány, akivel kapcsolatom volt, ahogy mondani szokás.

Megérkezésemkor már javában dolgozott, asztalnál ülve a nagy vitrines helyiségben, Mattilda egy kissé távolabb állt, egy papírköteggel a kezében, még mindig megvolt a büszke tartása és hatalmas fekete haja, ami bizonyos találgatásokra adott alkalmat. Haboztam. Valami félelmetes dolog alakult ki, ami arra hasonlított, amit leginkább inspirációnak nevezünk, egy pezsdítő érzés, majdnem visszafordultam, majd eljövök később, késő délelőtt, vagy kora délután, addig kivehetek egy szobát a hotelban, a körülbelül harminc kilométerre lévő kisvárosban, végül is a bérelt autó teljes szabadságot adott nekem, a vonatjegyeket is tudom módosítani, az igazgató a leendő könyvéből remélt egy jókora részletet, még a könyv megjelenése előtt, nem faragott le a költségekből, de Mattilda megelőzött, kitarta a bejáratot széles mosollyal fogadva, az író úr vár engem, örül a látogatásomnak, öt perc és a rendelkezésemre áll, addig a konyhában foglaljak helyet, nem kell kint maradni ebben a hidegben.

Amikor beléptem, tekintetében öröm villant, nem gyakori a vendég, mondta, amikor az ember ennyire visszavonultan él a világtól, örömmel tölt el, hogy ön gondolt rám, hogy elutazott idáig, havat jeleznek ma estére, szerencse, hogy a nap elejére fixáltuk le a találkozást. Behívott a nagy helyiségbe, lapok kis csomókban voltak bizonyos rendszer szerint elhelyezve az asztalon, kapoccsal összefűzve, volt egy toll is, egy minőségi, szép toll, egy piros toll, és egy ugyanolyan színű filctoll is, egy ceruza, és az első regényének eredeti

kiadása, az, amelyik meghozta számára a világhírnevet, fordítások sorozatát, egy filmes feldolgozást, azt gondoltam, ebből akar meríteni néhány gondolatot, alapelvet. Jelenleg az volt a legfőbb foglalatossága, hogy tudni akarta, kérek-e kávé, nem a legkiválóbbat, de kekszet viszont nagyon jól készít Mattilda, és most biztos jól esne nekem egy kis pihenés a teraszon. A napsütés ellenére a levegő csípős maradt, de ő mégis ragaszkodott ahhoz, hogy a szabadban legyünk, nagyon korán kelt fel, mondta gondosan, és legkésőbb hét óra körül már munkához látott, jól kezdődött tehát a nap. Amikor Mattilda belépett a kávéfőzővel, mosolyogtam a régi technika láttán, a ma inkább szokásos tasakos kávé helyett, a kávé ízetlen volt, a keksz túl kemény, egyet belemártottam a barnás lébe, hogy meglágyuljon, aztán abbahagytam, az orvosom felhívta újabban a figyelmemet, hogy foglalkozhatnék többet a fogaimmal, úgy, mint ahogy figyelnem kéne az emésztésemre, a prosztatámra, a véremre, a húgyutakra, neki bezzeg nem ismerős ez a mindegyikönkre kirótt túlzott óvatosság, ez a hibákból és a félelemből állandósult fogyókúra, néhány perce az évszakokról beszél nekem, az elkerülhetetlen fejlődésről, ami ahhoz vezet, hogy az évek haladtával értékeljük az évszakokat, nézze az őszt, amikor az erő apad, de a színek, a fények szépsége... Néhány megsárgult levél feltűnik már a szálferdőben, ami eltakarja a lejtőt egészen a kis folyóig, lent a fák mögött. A hídon munkálatok folynak, a hosszú úteltereléstől a szőlőskertek között aggódtam, hogy elkések, vagy eltévedek a kis utcákon és utakon. Az ég kékje végérvényesen legyőzte a reggeli ködöt, amelynek maradványai még látszottak lejjebb, közel nyolcszáz méter magasságban vagyunk, erősítette meg, a levegő jó, a kilátás csodás, a nap erőteljesebben süt, mint a völgyben, különösen ebben az évszakban. Néhány nyári napon, az északi sarkcsillag idején, sejteni lehet a tengert egészen ott lent, a völgyek félkör alakú öblében, bizonytalan mozdulattal mutatja az irányt. Regényei többsége a tengerparton játszódik, a partok melletti szállodákban, idény után, vagy a szigeteken. Pedig ő a hegyekben született, távol minden tengerparttól. Egy szerény család nem ment nyaralni, főként nem a tengerhez, a sikerek lehetővé tették számára, hogy megidézze a letűnt időt, a tengerparti magánynak ezt az oly különös, szinte kesernyés ízét, az utószezonban elhagyatott helyeken.

Egy negyedóra elteltével jeleztem neki mégis, hogy fázom, visszamentünk a nagy helyiségbe és kezdtük sorra venni a barátait, az irodalmi közeget, a megírt könyveket, elérkezettnek láttam az időt, amikor bedobhatom a kérdésemet, és a javaslatomnak megfelelően már csak egy ugrás és ott vagyunk az új könyvénel, ha elfogadná, hogy az első öt-hat lapocskát nekünk adja, még ha kéziratról van is szó, vagy még nem végleges verzióról, ez fantasztikus esemény lenne, szükségünk van rá, tudja az irodalmi mellékleteket egy kicsit mindig a kihálás fenyegeti, megszerezni egy jó fogást, mint ez itt, életbiztosítás lenne, mindig utáltam magam a hízelgés ilyen pillanataiban, de a mulatság megérte az árát, most az egyszer. De ő zavartan elterelte a beszélgetést, főként egy barátsággra térve ki, amit soha senki nem igen értett, a hatvanas években, ez sokat számított neki, barátság egy hölgyvel, aki az övével ellentétes nézeteket vallott, mégis csodálta a nyelvezetét, kifinomult stílusát, ahogyan játszott a ki nem mondott, burkolt célzásokkal, szereplők, akik újra értékelik múltjukat, talán azért, hogy jobban megértsék a jelent, és előre lássák egy kicsit a jövőt, vagy befolyásolják azt, ez az, amit én is mindig próbáltam, mondta futólag, csendesen. Kitartottam céloom mellett, az új regényt illetően, az oldalakat majd meglátjuk később. Rám nézett, szólni akart, némán várt egy percet, aztán bejelentette egyszerre ünnepélyes és sajnálkozó hangon, hogy mindent eladott. Egészen mindent. Egy amerikai egyetemnek. Jobban szerettek volna célzottan két vagy három kéziratot megvenni, de ő azt mondta nekik, hogy vagy mindent, vagy semmit, és ők mindent megvettek. Beleértve a könyvszekerényt is. Életjáradék fejében. Mégsem fog lemondani könyveinek tulajdonjogáról. Az alapítvány emberei nagyon kellemesek voltak, nagyon tisztelettudóak, véghez akarták vinni a dolgukat, és bevetettek minden szükséges eszközt. A leltárt megcsinálták, kivéve néhány részletet, amelyeken ő még dolgozott. És itt röviden felnevetett. Fárasztó részletek, az igazat megvallva. Tudja-e, hogy a filctoll csak

1968-ban jelent meg a piacon? Egy szintetikus tollvég feltalálása, hogy helyettesíteni tudják a golyóstoll hegyét. Azt fogja mondani, hogy ennek nincs nagy jelentősége, hogy semmit nem értenek belőle, de azzal a pénzzel, amit ebben az ügyben költenek, szakértőkre fogják bízni a dokumentumokat, és ők pedig fel fogják fedezni a titkot. Lehajtotta a fejét. Ostobaság, fontoskodni akartam, a javításokat pirossal hozzátenni, filctollal, és most mindent előlről kell kezdeni, nem végzek soha ezzel az átkozott piszkozattal. Azt gondoltam, hogy pirossal jobban meg lehet különböztetni a javításokat, a jegyzeteket, a betoldásokat, az igazat megvallva, soha nem használtam piros színt az életemben, sem filctollat, sem golyóstollat, semmilyen tollat, sem ceruzát, semmi ilyet, csak mindig ugyanazt az ifjúkori régi írógépet, de ez csalódást okozott volna nekik, bizonyára olyan kéziratokat várnak, amelyek tele vannak áthúzással, dühös vonásokkal, vagy több színnel jelzett finom módosításokkal, nem volt rossz, pirossal... Jó, nem olyan súlyos dolog, rááldozom a délelőttijeimet. Tudja, azt hittem, hogy az ő szemükben egy kézirat természetesen egy vaskos telefirkantott papírköteg, vagy több köteg, többféle verzió kihúzásokkal, részek kijelölésével, odaragasztott feljegyzésekkel vagy másféle bővítésekkel, nyomdai hasábokkal, mondtam is nekik azonnal, hogy a kiadó tartotta ezeket meg magának az archívumaiban, ez a szabály, és nem válnak meg ezektől könnyen, egyáltalán, ha megőrizték őket, mert a kiadóházak tulajdonost váltottak, ma ez a kiadó egy része csak a csoportnak, aminek az archívum nem a legfontosabb gondja.

Nem értettem semmit, de hagytam, hogy meséljen. Egy bizonyos idő után ragaszkodott ahhoz, hogy ennek a történetnek köztünk kell maradni, „négy szemkört”, ahogy mondják manapság, nem akarok szóbeszédet, ezek az emberek annyira jóindulatúak, ők csak azt akarják a pénzükért, amit kértek, egy száz oldalnyi tökéletesen gépelt szöveget áthúzás nélkül, mit sem számít nekik az én lelkiismeretességem. Egyébként én mindig így dolgoztam. Megvoltak a mondatok a fejemben, az összes mondat, és csak előjöttek és rátódultak a Remingtonomra. Ezt a regényt 1963-ban írtam, ehhez ragaszkodnak a leginkább, tehát lehetetlen volt filctollat használni abban a korban. Hangjában bizonyos izgatottság érződött, ez az egész ügy láthatóan meghatotta, és az idő telt, hátha még azt a fáradozást is meggondoljuk, hogy újra kell írnia közel kétszáz oldalt kézzel! És egy határozott, biztos kézzel, ami nem árulja el a korát.

Egy második támadással is próbálkoztam. Az új könyvet csak nem adta el. Nem adhatott el az archívumnak egy olyan könyvet, amit még nem publikált. Mindig rossz erőltetni dolgokat, de küldetésben voltam, nem mehettem így el. Először nézett rám hitetlenkedve. Aztán lehajtotta a fejét, szeméit lehunyva fáradtan. Most már pihennem kell. Mattilda majd kikíséri. Jöjjön vissza, amikor akar, de éppen csak a beszélgetés örömeért, vagy, hogy magáról beszéljen. Mindig örömmel olvasom önt. Néha merész álláspontjai vannak. Szeretem a bátorságot. Ritka erény ez ebben a közegben. Tudja a mai időkben az én portrém nem fog érdekelni senkit.

Akartam még mondani valamit, de jelzett, hogy nem kell, felesleges, tényleg pihenni akart. Olyan előrehaladott korban, mint ő, gyorsan elfárad az ember. A látogatásom örömet okozott neki.

Mattilda elkísért az autóig, vállaira nem terített semmit a hideg ellen.

- Miért foglalkozik ezzel, ha annyira fáradságos?

- Az amerikaiak megtették ezt a nagyon kedvező ajánlatot, azt gondolta, hogy a kézirat hiánya majd csalódottá teszi őket, úgy találja, nagyon kedves a részükről, hogy gondoltak rá.

- De hiszen nincs szüksége erre a pénzre, nem?

- Valóban. Nincsenek utódai, én is ezt mondom neki. De már beleegyezését adta. Azt mondta nekem, tudja, az amerikaiak tőlünk nagyon különböző népek, pontosan erről van szó a regényemben, és ez nem változott. Olvastam a minap az egyik magazinban, hogy egy új halotti szokás van terjedőben az Atlantin túl, összegyűjtik az elhunyt hamvasztott porait, a szemet aztán nagyon magas hőmérsékleten melegítik és így grafittá alakítják, majd

folytatásként olyan eljárásokat alkalmaznak, amelyek végén gyémánt lesz belőle, közepes minőségű, rendkívüli negyed vagy félkarátos, de mégis gyémánt, amit az özvegyek vagy a szülők vagy a barátok viselhetnek a gomblyukaikban, fülbevalóikban, vagy gyűrűbe foglalva, úgy tűnik, hogy ezek könnyed, kék árnyalatú kövek. Ő mindig szerette a kéket... És a pirosat egyáltalán nem!

Megöleltem Mattildát, gyengéden megpuszítottam, azt mondta, ne legyen csalódott, nem jött hiába, nagy örömet okozott neki ezzel a látogatással. Szüksége van gondolatcserére. Gyakran erősködöm, hogy több vendéget kellene fogadni, eljárni egy kicsit, de nem most fog már megváltozni. Türelmetlenül várja, hogy befejezze a piszkozatot. A tökéletesre törekszik, hiszen ön tudja.

Áramszünet

A mahagóni üvegajtók egészen a plafonig felérnek, hamvas szürke szövetből készült függöny töri meg a fényt, és a fehér falakon nincs semmi más, csak megszámlálhatatlanul sok konnektor egy sorban, a talajtól húsz centiméterre. A munkaasztalok egyenként harmincméternyi sorfalat alkotnak a sötét színű parkettán. Négyszázhusz hely van összesen, szigorúan egyforma, egy kis fa derékszög, közepén egy mozdítható képernyő, amit a használója kedve szerint állíthat, de jelenleg minden egy síkban van, nyugtalan csönd uralja a termet. A bejáratnál a hölgy felhívta a figyelmemet, hogy ez tarthat öt percig ugyanúgy, mint akár több órán át, az ilyen típusú meghibásodás szerencsére nagyon ritka, minden csodálatosan működött ma reggel, és egy órája alig, aztán semmi. Néhányan elmentek, könnyen talál helyet, a kétszáznegyvenhatodikat például, tudom, hogy oldalt szeret lenni, ott jó helye lesz. Nem kértem a visszajárót, és mentem elhelyezkedni, nagyon boldogan, hogy nem egy sornak a legközepén leszek, túl sok tekintet keresztüztében. Nem mintha lenne valami rejtegetnivalóm, csak nem szeretem, ha engem néznek. Azt sem, ha beszélnek hozzám. Egy könyvtár az olvasásra szolgál, semmi másra.

Halk beszélgetések kezdődtek itt és ott, sőt egy kis csoport jött létre az észak-keleti sarkon, a türelmetlenség jeleit lehet leolvasni az arcokról, egyféle zűrzavar is keletkezik, el kell menni és lemondani a tervünkről, vagy maradjunk annak a kockázatával, hogy elrontjuk az egész napot? A mellettem ülő fiatal nő határozottan elfordította a székét és így most velem szemben van, tekintete végigsöpri a termet széltében-hosszában, összehúzza szemöldökét, úgy tűnik, mintha gondolkodna, aztán azt mondja nekem, egyáltalán nem agresszívan, sőt egy kis gyöngédséggel vagy kedves csodálkozással a hangjában, az ön korában van még bejárása a dolgozók szintjére? A napfényrel szemben nem tudom megkülönböztetni, hogy mosolyog-e, szeretném kikerülni a témát, de ez udvariatlan lenne, egyszerűen azt válaszolom neki, hogy jogom van néhány kiváltsághoz, régóta birtokolt kiváltságokhoz, amelyeket senki nem akart felülbírálni, még az új felszerelés beüzemelése folyamán sem. Ez mégiscsak egy nagy változás volt, egy könyvtár könyvek nélkül, ez nekem nagyon furcsa volt. Nem, neki nem ez tűnik olyan furcsának. Valószínűleg engem talál különösnek. Főként akkor, amikor elmondom neki, hogy otthon több ezer kötetem van. Több lakás árán? kiált fel. Láthatóan nem érti, mire szolgálhat ez. Hogy súlyosbítsam a helyzetemet, és a csúfólódás elfojthatatlan érzése által vezérelve, felidézem neki a költözködések, az összes dobozt, amit teleraktam könyvvel, megszámoztam, felcímkéztem, a szállítást, aztán az egész kicsomagolását újra, minden alkalommal; volt idő, amikor csökkenteni akartam a katalógusomat, csak az elengedhetetlen könyveket tartva meg, de ez olyan nehéz, emlékek fűznek az olvasmányokhoz, feljegyzések vannak a margókon, mindig jegyzetekkel láttam el a könyveimet, bármennyi is volt az értékük. Végül is kevés bibliofil példányom van. Ez a szó elvesztette az értelmét, vagy ide nem illőnek tűnik számára, feltételezni sem tudja, milyen szenvedélynek vagy ügynek volt a közvetítője oly sok időn keresztül, maga a szó, bibliofil, illetlennek tűnik neki, hangzásában közelebb áll a pedofilhez, mint egy nemes cselekvéshez, annak is tűnhetett egyébként, hiszen a jelentése már régóta a feledés homályába merült. Nézek az ürességbe, miközben beszélek, az emlékek megelevenednek. Gyerekkorom egyik telén, az első kis piros fedelű köteteket, a szereplőt Jacques Rogynak hívták, egyféle detektív volt, hét vagy nyolc évesen olvastam, egy influenza alkalmából, az anyukám hozta nekem a vásárlásból, bement egy könyvesboltba, de ki emlékszik ma a könyvesboltokra, és akkor fedeztem fel azt az örömet, amit a mohó, lázas szemmel, összegörnyedt testtel való lapozás okozott. Egy másik influenza folyamán, sokkal később, egyedül egy angol vidéki ház hideg magányában szinte faltam a *Háború és Békét* egy hétköznapi zsebkönyv kiadásban. A betegség nagy irodalmi korszakoknak felelt meg, és kétségkívül ugyancsak lázas voltam, amikor szinte lebilincselve olvastam nagy sebesen a *Thibault családot* egy szoba szintén télies

magányában, míg *Az eltűnt idő nyomában* nyáron került sorra, egy szomorú balesetből való szerencsés lábadozás folytán, nem törődve a nyitott ablakokkal és a távoli zajokkal, mert az fontos lehet, a zaj, az olyan zaj, ami nem halkul el, mégis eljuthat odáig, hogy eggyé válik a csöndességgel egy furcsa egybeesés alkalmával, mint amikor *A hang és a tébolyt* olvasva egy júniusi napon egy vidéki ház pázsitján fekvő, úgy tűnt, a szomszédok kiáltásai és szavai a könyvből jönnek elő az egymásra filmezés vagy visszhang különös hatásának következtében.

Már nem figyel rám, mégsem mozdul el a székével, félhomály ereszkedik lassacskán a nagy teremre. Szeretnék neki beszélni Ramuz *A szépség a földön* című művéről, a kedvenc könyvemről, valószínűleg azért, mert nem szeretem a hegyeket, vagy Hermann Hesséről, akit ifjúkoromban hiánytalanul elolvastam, és aki eltűnt később a belső világból, anélkül, hogy tudnám, miért, vagy Kerouac-ról, Steinbeckről, szintén ifjúkoromból, és Claude Simonról, és Lezama Lima *Éden*-jéről, és Carlos Drummond de Andrade-ról, egy Lautréamont kiadásról a GLM-nél 1938-ban, szürrealista művészek nagyon szép illusztrációival, vagy Hölderlin Pierre Jean Jouve általi Pierre Klossowski közreműködésével a J. O. Fourcade-nál 1930-ban megjelent válogatott költeményeiről. Végül idézem neki Borges néhány sorát, nagyon halkan, takarékoskodva a levegővel, nem is verssorokat, mondatokat, töredékeket csupán. „Az idő elhozta azt a napot, ami lezárta az utolsó szemet, aki látta Jézus Krisztust. Junin csatája és Hélène szerelme meghaltak egy ember halálával. Mi hal majd meg velem, amikor én halok meg? Milyen patetikus vagy halandó dolgot veszít el a világ? Macadonio Fernández hangját, egy vörös ló képét a Serrano és Charcas utcái közötti homályos területen, egy mahagóni íróasztal fiókjában lévő kénrudat?” Érzem a legnagyobb figyelemmel az arcomra szegezett tekintetét, a szemét mégsem látom eléggé, a félhomály mindent körülvesz, csak a sápadt holdfény szűrődik be a függönyön át. Az én érkezésemkor elmenő emberek az utolsók voltak, akik ki tudtak menni, azóta az automata ajtók nem működnek, azt mondják, az egész város meg fog bénulni. Mindennek ellenére erősebb a beletörődés, mint a nyugtalanság. Az emberek várnak, halkan beszélgetnek. Milyen patetikus dolog tűnik el velem? Minek leszek én az utolsó tényleges tanúja? Sok öreg van szerte az egész bolygón, és az információ oly gyorsan terjed, vallomások, emlékezések, intim naplók, nagyon valószínűtlenné vált, hogy meg tudjuk állapítani az emlékezet megszűnésének pontos pillanatait. Talán a vas hangos csattanása, amit a patkolókovács dobott el, hogy segítségére siessen egy földön rángatózó asszonynak, egy epilepszia roham áldozatának, előttem, a rémülettől kövé dermedt kisfiú előtt, aki képtelen a legkisebb reagálásra, a kovács erős kezében tartotta az asszony fejét, hogy ne ütődjön a talajhoz, hab szökött ki a szájából, fehér hab, ami hamarosan piroslani kezdett, és hirtelen az elterült test visszanyerte békés, fáradt nyugalma, én pedig hazamentem, nem mondtam semmit senkinek. Nincsenek már patkolókovácsok. Az epilepszia egyre gyakoribbá válik, úgy tűnik.

Amit elfelejtünk hangsúlyozni, mondom a hölgynek szinte mormogva, nagyon közel vagyunk egymáshoz, suttoghatnék a fülébe, az hogy egy könyvtár ugyanannyira, hacsak nem inkább azokért a könyvekért van, amelyeket nem olvastunk, mint azokért, amelyeket már olvastunk, lehajtom a fejem, mintegy nyomatékosan adva meggyőződésemnek, mindezek a kötetek, amelyeket talán kinyitottunk, amelyekből szemezgettünk ezt is, azt is, de amelyeket későbbre tartogatunk, a későbbi jövőre, mosolygok, a jövőről beszélni egy fiatal hölgynek, én az öreg, akinek már régóta elkezdődött a visszaszámlálás, nagyon fontosak ezek a nem olvasott könyvek, egy szerethető csodálatos társaságot, horizontot alkotnak, a jövőbeli élet biztosítékát, várakoznak, rájuk is sor kerülhet bármelyik percben, az ön részét képezik, ez néha egy egész életmű, több vaskos kötet, egy meghódítandó világ, később, milyen szép lehet ezt mondani, hogy később, igen, később... Egy pillanatra azt hittem, hogy elaludt, de nem, karjait keresztbe teszi a mellkasán, kezeit az ellentétes vállaira helyezve, hogy melegítse vagy összeszedje magát. Hány éves? kérdezi tőlem csöndesen. Százhárom. Ez sok. Igen, ez sok.

Megrázza a vállát, haját megvakarja a frufruja fölött, miközben lehajtja a fejét. Nem fél? kérdezi még. Nem válaszolok. A torkom kiszáradt, sokat beszéltem.

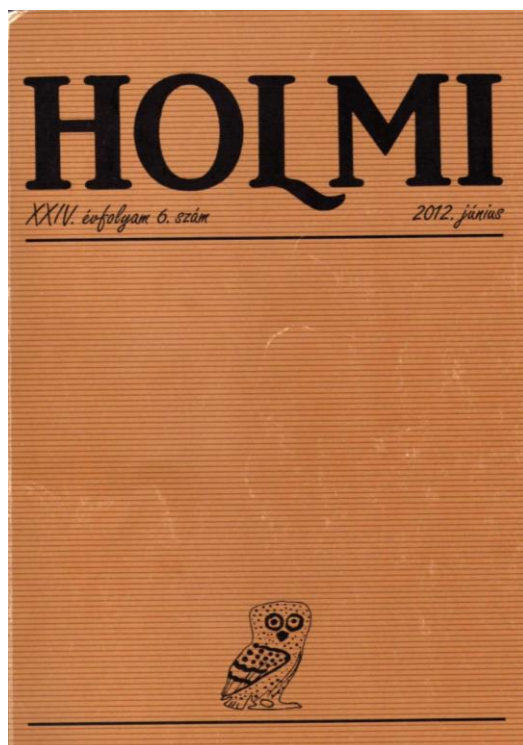
Újabb hírek kelnek szárnyra a könyvtárban. Az egész vidék megbénul az általános műszaki hiba miatt. Hogyan juthatnak el idáig az ilyen hírek, amikor minden el van zárva, semmi nem működik? A szolgálati ajtók felől jövés-menés hallatszik, úgy tűnik, szervezik a segítségnyújtást, a recepciós hölgy és egy másik alkalmazott, aki eddig nem volt a teremben, körbejárják az asztalokat és túlélő takarókat osztanak szét, Bizony hideg van, hirtelen nagyon hideg, a fűtőberendezés leállt már több órája. Vizet is osztanak, de amikor rám kerül a sor, elfogy, várni kell türelmesen, időbe telik, amíg elmennek újabb készletért. Szomjas vagyok.

Minden jel arra mutat, hogy az éjszakát ebben a nagy, hirtelen teljesen elsötétült teremben kell töltenünk, a hold el van fátyolozva, csak fekete árnyakat lehet kivenni, egyesek fel akarnak feküdni a munkasztalokra, az örök ellenzik, ez kockáztatja a képernyők meghibásodását.

Az ifjú hölgy egy percnyi pánik után már szinte viccelődik a helyzeten. Azt mondja, hogy ezek azok a pillanatok, amelyek, mint most is, eredményezik a demográfiai csúcspontokat. Ez mosolygásra készteti. Egy férfi odajön, ennivalót kínál fel neki, egy almát, azt hiszem, azt mondja neki, hogy talált egy nyugodt, viszonylag védett helyet, de ő elutasítja, az apámmal vagyok itt, jegyzi meg, jól megvagyunk itt.

Leteszi a cipőjét, és a puszta földön fekvő testére teríti a takarót. Jó éjszakát kíván nekem gyöngéd és cinkos hangon, és a bal tenyerét a jobb kezemre helyezi, talán azért, hogy megnyugtasson vagy bátorságot öntsön belém. Nem fogok tudni elaludni. Tudom jól, ez tuti biztos, furcsa kifejezés az én koromban. Csak néhány könyv társaságában tudok elaludni, egy is elég lenne az éjjeli szekrényen, mint néha a nyaralások alatt a szobában, az ember nem lehet mindig körülvéve egy egész könyvtárral. Életemben soha nem aludtam úgy, hogy ne lett volna könyv a kezem ügyében. Kedvem támadt egy cigarettához. Megkérdezem tőle, hogy hívják. Louise, feleli. Ha lányom lett volna, így kereszteltem volna meg. Nem lett lányom. Fiam sem. A könyveim szét lesznek szórva, többé senki nem érdeklődik irántuk napjainkban. Közlöm vele, hogy megyek, keresek egy sarkot, ahol elszívhatok egy cigarettát, szórakozottan mosolyog, azt mondja, ön valóban egy másik világból való. Én is mosolygok, de én azon, hogy bizonyára a füstjelzők sem működnek, elég lesz egy kicsit félre mennem, nem veszik észre azonnal a szagot, egyetlen kis cigaretta füstjét ebben a hatalmas légtérben és ürességben. És ha az áram többé nem jön vissza?

Bernard Comment novellái közül az **Egy fiú** megjelent a **HOLMI** 2012. júniusi számában.

További három novellája, **A diagnózis**, a **Menekülés** és az **Áramszünet** megjelent a **Vár Ucca MŰHELY** 2013/4. számában. A többi még nem jelent meg magyarul.

